

THE PRINCE: THE DISCOURSES:

เจตนาารมณ์ของ มาคิอาเวลลี

สมบัติ จันทรวงศ์

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

*“...for a long time I have not said what I believed;
nor do I ever believe what I say and if indeed
sometimes I do happen to tell the truth, I hide
it among so many lies that it is hard to find.”*

Niccolo Machiavelli

1

ความนำ

นิโคโล มาคิอาเวลลี เกิดเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม ค.ศ. 1469 ที่เมืองฟลอเรนซ์อันเป็นที่ล่อเรนโซ เดอ เมดิชี ขึ้นมีอำนาจ บิดาของเขา เฮอร์นาโด มาคิอาเวลลี แม้ว่าจะสืบเชื้อสายมาจากชนชั้นสูงแห่งทัสคานี ก็เป็นเพียงทนายความผู้ยากจนและใช้ชีวิตอย่างสมถะ ส่วนมารดาของเขาคือ บาร์โรโลเนีย เพลตินี่ว่ากันว่าเป็นกวีทางศาสนา เราไม่รู้อะไรเกี่ยวกับ

กับชีวิตในปฐมวัยของมาคิอาเวลลี นอกจากว่า นิโคโล ได้รับการศึกษาที่มีลักษณะพิเศษแ่งอยู่บ้างตรงที่เป็น การศึกษาที่เน้นการเรียนรู้ภาษาลาติน แต่ดูเหมือนว่า เขาจะไม่ได้เรียนภาษากรีก จริง ๆ แล้วอาจกล่าวได้ว่าเราแทบจะไม่วู้อะไรเลยเกี่ยวกับชีวิตของมาคิอาเวลลี ในตอนต้น ๆ ซึ่งรวมทั้งปฏิกิริยาที่เขามีต่อเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่เกิดขึ้นในฟลอเรนซ์ ในตอนต้นทศวรรษแห่ง ค.ศ. 1490 ด้วย แต่ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1498 คือเมื่อเขาเริ่มรับราชการเป็นเลขานุการฝ่ายการทูตแห่งฟลอเรนซ์เมื่อเขามีอายุได้ 29 ปีจนกระทั่งถึงแก่

กรรมนั้น เป็นเรื่องที่เราู้กันดี

ในจดหมายที่เขาไปถึงมิตรผู้หนึ่งเมื่อตอนต้น ค.ศ. 1498 นั้น มาคิอาเวลลีได้เปิดเผยให้เห็นว่าเขาไม่ได้รู้สึกประทับใจอะไรเลย และที่จริงแล้วก็ออกจะรังเกียจกับความกระตือรือร้นในทางศาสนาของซาโว-นาโรลา นักบวชนักปฏิรูปแห่งนิกายโดมินิกันซึ่งได้ครอบงำการเมืองของฟลอเรนซ์อยู่หลายปี ในช่วงเดียวกันนี้เองมาคิอาเวลลีได้รับการเสนอชื่อให้รับตำแหน่งทางการเมือง แต่ก็ไม่ได้รับเลือก อย่างไรก็ตามหนึ่งเดือนหลังจากที่ซาโวนาโรลาถูกโค่นลงจากอำนาจและถูกตัดสินประหารชีวิตโดยกลุ่มนิยมมหาชนรัฐ มาคิอาเวลลีก็ได้รับคัดเลือกให้เข้าปฏิบัติหน้าที่ของเลขานุการฝ่ายการทูต ขณะนั้นมาคิอาเวลลีมีอายุได้ 29 ปี และอยู่ในตำแหน่งนี้เป็นเวลาถึง 14 ปี คือจนกระทั่งระบอบการปกครองแบบมหาชนรัฐสลายไปในปีค.ศ. 1512

อิตาลีในสมัยของมาคิอาเวลลีเป็นสมัยที่การต่อสู้แย่งชิงอำนาจภายในระหว่างนครรัฐเล็ก ๆ และศาสนจักร ตลอดจนการแทรกแซงของมหาอำนาจภายนอก เป็นไปอย่างเผ็ดร้อน และจากสิ่งที่เราู้เกี่ยวกับมาคิอาเวลลีนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าชีวิตของเขาผูกพันและถูกกระทบกระเทือนโดยการเมืองและการณ์สำคัญ ๆ ทางการเมืองตลอดเวลา ในปีแรกที่เข้าทำงาน มาคิอาเวลลีเขียนรายงานสั้น ๆ ชื่อ *Report on the Pisan War* ซึ่งรวมเอาความเห็นของคนอื่น ๆ เข้าไว้ด้วย แต่กระนั้นก็ดี งานเขียนชิ้นนี้ก็ได้สะท้อนให้เห็นถึงความไม่พอใจที่มาคิอาเวลลีมีต่อกองทัพรับจ้างมาตั้งแต่แรกเริ่มแล้ว (สงครามที่ฟลอเรนซ์ทำกับปิซาครั้งนี้จะกินเวลายาวนานเกือบสิบปีทีเดียว) โดยหน้าที่แล้วมาคิอาเวลลีต้องไปสังเกตการณ์ทางการทูตอยู่บ่อย ๆ เขาจึงได้เดินทางทั้งภายในและภายนอกอิตาลีอย่างกว้างขวาง ที่จริงแล้วเขาได้ไปยังเมืองสำคัญ ๆ ทุกเมืองในอิตาลีและราชสำนักอิตาลีหลายแห่ง เขามีโอกาสได้พบกับบุคคลสำคัญ ๆ ทางการเมืองในขณะนั้นหลายคน มาคิอาเวลลี

ได้เรียนรู้ด้วยความละเอียดใจและอย่างขมขื่นเป็นอย่างมาก เมื่อเขาได้ร่วมเดินทางไปกับฟรานเซสโก เดลลาคาซา ผู้ป่วยอด ๆ แอด ๆ เป็นทูตไปพบกับพระเจ้าหลุยส์ที่สิบสองแห่งฝรั่งเศส เพราะในบรรดาแคว้นต่าง ๆ ของอิตาลีที่วิ่งไปขอความช่วยเหลือจากฝรั่งเศสนั้น ปัจจัยประกอบที่สำคัญที่สุดคือ เงินและอาวุธซึ่งฟลอเรนซ์แทบจะไม่มีเลยทั้งสองอย่าง

ผู้ที่ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างมากในอิตาลีขณะนั้นก็คือ ซีซาร์ บอร์เจีย ผู้บุกตะลุยไปทั่วอิตาลี และรวบรวมดินแดนของศาสนจักรเข้าด้วยกันได้โดยอาศัยกำลังและการหลอกลวง ในปีค.ศ. 1502 มาคิอาเวลลีได้พบกับ ซีซาร์ บอร์เจีย ที่เออร์บีโน เขาประทับใจกับซีซาร์ บอร์เจียมากจนผู้รู้หลายคนคิดว่า ซีซาร์ บอร์เจียนี้แหละคือแหล่งคลอใจที่สำคัญสำหรับงานเขียนชื่อ *The Prince* ของมาคิอาเวลลี ในจดหมายลงวันที่ 8 พฤศจิกายน ค.ศ. 1502 มาคิอาเวลลีรายงานเกี่ยวกับซีซาร์ บอร์เจียไว้ว่า “ท่านดูจะต้องไม่ถูกพิจารณาว่าเป็นเหมือนกับผู้ปกครองระจอกงก่งของคนอื่น ๆ... แต่จะต้องถูกถือว่าเป็นอำนาจใหม่ในอิตาลี”¹ นอกจากนั้นแล้วมาคิอาเวลลียังได้มีโอกาสพบกับสันตะปาปาจูเลียสที่สองและจักรพรรดิแมกซิมิเลียนเป็นต้น ขณะเมื่อเดินทางไปปฏิบัติภารกิจเหล่านี้และภารกิจที่คล้ายคลึงกันนี้เองที่มาคิอาเวลลีได้เห็นการทูตจากแง่มุมที่น่ารังเกียจ เขาได้เรียนรู้ความลับของความสำเร็จและความล้มเหลว มาคิอาเวลลีเป็นคนขยันทำงานจริง ในรายงานที่เขาเขียนส่งกลับมาฟลอเรนซ์แสดงให้เห็นว่าเขาสนใจและเข้าใจในงานของเขามากแค่ไหน เพราะมันแสดงถึงความละเอียดละออและการใคร่ครวญอย่างจริงจัง รวมถึงความสามารถในการศึกษาปัญหาอย่างเป็นกลางอันน่าทึ่งอีกด้วย ทั้ง ๆ ที่เงินเดือนของเขาต่ำและไม่ค่อยได้รับตามเวลาอีกด้วยซ้ำ

อาจเป็นเพราะว่ามาคิอาเวลลีมีตำแหน่งต่ำและไม่ได้เกิดมาในตระกูลสูงของฟลอเรนซ์ เขาจึงไม่เคยได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ ในกิจการของ

รัฐฟลอเรนซ์เลย แม้แต่การที่มากิอาเวลลีเรียกร้องให้ฟลอเรนซ์มีกองทัพประชาชนมาเป็นเวลานานพอสมควรแล้ว แต่ฟลอเรนซ์ซึ่งเป็นนครที่มุ่งแต่การพาณิชย์ก็ไม่เต็มใจที่จะเสียสละในสิ่งที่จำเป็นจะต้องเสียสละ อย่างไรก็ตามก็ยังมีอยู่บางโอกาสที่มากิอาเวลลีได้รับการยอมรับโดยผู้มีอำนาจเหมือนกัน ในปีค.ศ. 1502 ซึ่งเป็นปีเดียวกันกับที่มากิอาเวลลีแต่งงานกับมาเรียตา ลูโดวิโก คอร์ซินี นั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางรูปแบบการปกครองขึ้นในฟลอเรนซ์ กล่าวคือ ได้มีการตั้งตำแหน่งหัวหน้าผู้บริหารตลอดชีพขึ้น และผู้ที่ได้รับเลือกให้เข้าดำรงตำแหน่งนี้ก็คือ ปีเออร์โร ซอเดอรินี ซึ่งยกย่องและชอบมากิอาเวลลีอยู่ ครั้นในปีค.ศ. 1505 เมื่อกองทหารรับจ้างอันอ่อนแอของฟลอเรนซ์พ่ายแพ้ต่อกองกำลังของปิซา สถาปนาเปิดสิบแห่ง ฟลอเรนซ์ก็ยอมเห็นด้วยกับความเห็นของมากิอาเวลลีและอนุมัติให้เขาเข้ามาบริหารงานนี้ได้ โดยมากิอาเวลลีได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเลขานุการของคณะกรรมการทั้งเก้าของกองทหารแห่งชาติในปี ค.ศ. 1506 หน้าที่นี้เต็มไปด้วยอุปสรรคเพราะผู้บริหารระดับท้องถิ่นล้วนพยายามต่อรองเพื่อผลประโยชน์ของตน อุปกรณ์ต่าง ๆ ก็หายากและทหารประชาชนของเมืองหนึ่งก็ไม่ยอมทำหน้าที่ร่วมกันกับทหารประชาชนจากเมืองใกล้ ๆ กัน ด้วยความพยายามอย่างยิ่งมากิอาเวลลีก็จัดตั้งกองทหารดังกล่าวได้สำเร็จ ในปีค.ศ. 1509 เมื่อกองกำลังใหม่นี้ถูกนำไปใช้ทำสงครามกับปิซา และแม้ว่าจะมิได้ทำการรบอย่างจริงจังแต่เมื่อกองกำลังใหม่นี้ใช้วิธีการปิดล้อมที่มากิอาเวลลีเป็นผู้กำหนดขึ้นและมีผลให้ปิซาต้องยอมแพ้ อิทธิพลของมากิอาเวลลีก็ขึ้นจุดสุดยอดและชื่อเสียงของเขาก็เริ่มเป็นที่รู้จักกัน

แต่ในปีค.ศ. 1512 ความผันผวนทางการเมืองก็ทำให้โชคชะตาของมากิอาเวลลีต้องเปลี่ยนไปในทางเลวร้าย กล่าวคือในปีค.ศ. 1510 การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางการเมืองต่างประเทศบีบบังคับให้ฟลอเรนซ์เลือกเอาว่าจะเข้าข้างฝรั่งเศสหรือเข้าข้าง

รัฐศาสนจักรของสันตะปาปาจูเลียสที่ 2 ซึ่งหลังจากร่วมกันทำลายอำนาจของเวนิสแล้วก็เริ่มแตกกันเอง ฟลอเรนซ์ตกอยู่ในฐานะลำบากเพราะทั้งสองต่างก็เป็นพันธมิตรของคนมาก่อน และฟลอเรนซ์ก็ไม่อยู่ในสภาพที่สามารถแตกกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งด้วย ในตอนแรกนั้น ซอเดอรินีพยายามถ่วงเวลาโดยพยายามไม่ให้ฝรั่งเศสแตกกับศาสนจักร แต่ในที่สุดก็ต้องเข้าข้างฝรั่งเศส ฝรั่งเศสมีชัยเหนือรัฐศาสนจักร แต่ในไม่ช้าจูเลียสที่สองก็สามารถขับไล่ฝรั่งเศสออกไปจากอิตาลีและในทันทีที่อำนาจของฝรั่งเศสหมดไป สันตะปาปาจูเลียสก็หันมาเล่นงานฟลอเรนซ์ กองทัพประชาชนซึ่งมากิอาเวลลีและซอเดอรินีฝากความหวังไว้นั้นตั้งแนวรับสำคัญอยู่ที่เมืองปราโต แต่ถึงแม้จะมีอำนาจมากกว่าผู้รุกราน กองกำลังของฟลอเรนซ์ก็กลับพ่ายแพ้ต่อกำลังของจูเลียสที่สองที่ประกอบด้วยทหารจ้าง(ที่มากิอาเวลลีประณามไว้ใน *The Prince*) อย่างไม่เป็นขบวน ข้อแม้ของสันตภาพซึ่งจูเลียสที่สองกำหนดต่อฟลอเรนซ์ข้อหนึ่งมีอยู่ว่าฟลอเรนซ์จะต้องกลับไปอยู่ภายใต้การปกครองของพวกตระกูลเมดิชี (ซึ่งเคยมีอำนาจอยู่ในฟลอเรนซ์อยู่ตั้งแต่ปีค.ศ. 1434)อีก ซอเดอรินียอมรับข้อเสนอนี้และเนรเทศตัวเองไปจากฟลอเรนซ์ มากิอาเวลลียังคงหวังที่จะได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนต่อไปอยู่ เขาเขียนจดหมายถึงเมดิชีไปในทำนองที่แนะนำตนเองในทางที่ดี แต่ก็ไม่ใช่ลักษณะประจบประแจงหรือเป็นการปฏิเสธสิ่งที่ได้เกิดขึ้นมาแล้วในอดีตแต่อย่างใด อย่างไรก็ตามเขาก็ถูกปลดออกจากตำแหน่งเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน ค.ศ. 1512 แต่เคราะห์ร้ายของมากิอาเวลลีไม่ได้หมดแต่เพียงแค่นี้ ในเดือนกุมภาพันธ์ของปีค.ศ. 1513 แผนการของเปียโร เปาโล มอสโคลี และอะกอสตีโน แคลโปนี่ ที่จะโค่นอำนาจของพวกเมดิชีถูกจับได้ และรายชื่อของบุคคลที่พวกก่อการอาจะขอความร่วมมือได้ด้วยนั้นมีชื่อของมากิอาเวลลีอยู่ด้วย มากิอาเวลลีถูกจับกุมไปทรมาน แต่เพราะไม่ได้ทำผิด เขาจึงมิได้สารภาพแต่อย่างใด เมื่อคาร์ดินัล เดอ เมดิชี

ได้รับเลือกเป็นสันตะปาปาโอทโทที่สิบ มาคิอาเวลลีก็ได้รับการปลดปล่อยตามประกาศนิตโรโทษกรรมเนื่องในโอกาสนั้น หลังจากที่ใช้เวลาอยู่ร่วมเดือนพยายามที่จะทำงานจากลืออาโน เดอ เมดิชี ซึ่งมีที่พำนักที่ดีที่สุดที่จะเป็นผู้อุปถัมภ์ แต่ก็ไม่สำเร็จ มาคิอาเวลลี ซึ่งหมดโอกาสจะไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองอย่างใกล้ชิดก็ออกไปสู่ชนบทพร้อมภรรยาและบุตรอีกสี่คน และหันมาทำงานเขียน

เรารู้ว่าบางครั้งมาคิอาเวลลีก็หาทางออกจากความคับแค้นใจที่ต้องอยู่เฉย ๆ ด้วยการแอบเข้าไปในฟลอเรนซ์และใช้เวลากับโสเภณีและเพื่อนร่วมวงสุรา แต่ส่วนใหญ่แล้วเขาใช้เวลาให้หมดไปกับการเขียนจดหมายยาว ๆ ถึงเพื่อนชื่อ ฟรานซิสโก เวตเตอร์ี ว่าด้วยสถานการณ์ทางการเมืองปัจจุบัน และในการเขียนงานทางการเมือง การเขียนจดหมายติดต่อกันทีละยาว ๆ นี้ได้หยุดไปในปีค.ศ. 1515 และมาคิอาเวลลีไม่ได้เขียนถึงเวตเตอร์ี (เพื่อนซึ่งอยู่ในฐานะที่ดีที่สุดที่จะช่วยให้มาคิอาเวลลีได้รับประโยชน์จากพวกเมดิชี แต่กลับทำไม่สำเร็จ และอาจจะไม่ได้พยายามอย่างจริงจังเท่าใดนัก) อีกเลยจนกระทั่งอีกสิบสองปีต่อมา จากจดหมายที่เขาติดต่อกับญาติมิตรนี้เองที่ทำให้เขาเห็นว่า มาคิอาเวลลีพำนักอยู่ที่ซานต์อันเดรีย ซึ่งอยู่ระหว่างฟลอเรนซ์และซาน คาสีอาโน อย่างไรก็ตามแล้วความสุขนั้น ตลอดเวลาเขาอยากแต่จะกลับเข้าไปอยู่ในวงการเมือง โดยเฉพาะมาคิอาเวลลีเชื่อว่าตนจะเป็นที่ปรึกษาที่มีคุณค่าแก่ตระกูลเมดิชีซึ่งกำลังเรืองอำนาจอยู่ได้ ในช่วงปีระหว่าง ค.ศ. 1515 ถึง ค.ศ. 1520 คือช่วงที่มาคิอาเวลลีเขียนงานส่วนใหญ่ของตนออกมา ความสูญเสียทางการเมืองของมาคิอาเวลลีคือผลกำไรของชนรุ่นหลัง

ในบรรดางานเขียนของมาคิอาเวลลีซึ่งมีอยู่มากมายนั้น นอกจากจดหมายส่วนตัวของเขาแล้วยังอาจแบ่งอย่างหยาบ ๆ ออกได้เป็นสามประเภทคืองานเขียนซึ่งเป็นผลมาจากการงานในหน้าที่อันได้แก่พวกรายงานต่าง ๆ เช่น Report on the Floren-

tine's Republic's Efforts to Suppress the Pistoia Factions, Of the Method of Dealing with the Rebels of the Valdichiana, Discourses on Florentine Military Preparation, Description of the Affair of France, Report on the Affair of Germany. อีกประเภทหนึ่งได้แก่งานเขียนซึ่งเกิดขึ้นหลังจากที่มาคิอาเวลลีพ้นจากตำแหน่งราชการแล้ว ผลงานที่สำคัญ ๆ ของมาคิอาเวลลีปรากฏออกมาในช่วงนี้มากมาย เช่น *The Prince* (ค.ศ. 1513), *The Discourses on the Ten Books of Titus Livius* (ค.ศ. 1512-16), *The Art of War* (ค.ศ. 1520), *The Life of Castruccio Castracani* (ค.ศ. 1520), *The History of Florence* (ค.ศ. 1520-5) งานเขียนประเภทที่สามคือ งานเขียนซึ่งเป็นบทกวีหรือบทละครตลก เช่น *The Golden Ass*, *L'Andria Clizia* และ *Mandragola* ซึ่งเด่นที่สุดในงานประเภทนี้

ในช่วงของการผลิตงานออกมาอย่างมากมายนี้เองที่มาคิอาเวลลีได้รับแรงสนับสนุนจากกลุ่ม โอรินเซลลารี อันเป็นการรวมกลุ่มกันของนักวิจารณ์วรรณกรรมและผู้ลี้ภัยทางการเมือง อันมี คอสติโมรูเช, เลีย เป็นแกนนำ สมาชิกของกลุ่มนี้อ่านและวิพากษ์วิจารณ์ *The Discourses* ในขณะที่มาคิอาเวลลีเขียนงานของตนไป มาคิอาเวลลีอุทิศงานของตนขึ้นนี้ให้กับคอสติโมและซาโนปี บูออนเดลมอนเต สมาชิกของกลุ่มอีกคนหนึ่ง ในปีค.ศ. 1522 กลุ่มนี้ได้รับความกระทบกระเทือนเป็นอย่างมากเมื่อสมาชิกของกลุ่มหลายคนรวมทั้งบูออน เดลมอนเต เข้าร่วมในการสมคบคิดกันจะลอบฆ่าคาร์ดินัลจูเลียโอ เดอ เมดิชี แต่แผนการนี้ถูกจับได้เสียก่อน และในปีต่อไปจูเลียโอ ก็กลายเป็นสันตะปาปาคลีเมนต์ที่เจ็ด

ในปีค.ศ. 1525 มาคิอาเวลลีกลับเข้าสู่โลกของการเมืองอีกครั้งหนึ่งอย่างสั้น ๆ เมื่อเขาเดินทางไปโรมเพื่อพยายามชักจูงให้คลีเมนต์จัดกองกำลังของศาสนจักรที่ใหญ่พอที่จะขับไล่กองทัพสเปนและเยอรมันในกองทัพแห่งจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์

ขึ้น มีอยู่ช่วงหนึ่งที่มาคิอาเวลลีมีที่ท้าวจะได้รับ การสนับสนุนจากคัสซิเมนต์ผู้ลี้ภัย แต่ก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้น ในปีต่อมาในฐานะที่เป็นประธานคณะกรรมการ ส่วนท้องถิ่น มาคิอาเวลลีได้ทำการศึกษาที่สำคัญ เกี่ยวกับป้อมปราการที่สุ่งให้แก่ฟลอเรนซ์ ความสัมพันธ์ที่เขามีกับฟรานซิสโก จูเลียตินี ซึ่งเป็นนักประวัติศาสตร์และเป็นเจ้าหน้าที่อาวุโสของสันตะปาปา ประกอบกับความวุ่นวายทางการเมืองที่เกิดขึ้น โดยทั่วไป ทำให้มาคิอาเวลลีมีโอกาสไปปฏิบัติการ ทางการทูตในฐานะถึงเจ้าหน้าที่ข้างเป็นครั้งคราว ในเดือนเมษายนและพฤษภาคมของปี ค.ศ. 1527 กองทัพจักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ผู้รุกรานก็ยกผ่าน เลยฟลอเรนซ์ที่เตรียมการป้องกันอย่างประหวั่นพรั่นใจ เข้าโจมตีโรมและตีโรมแตก เมื่อเห็นว่าสันตะปาปา คัสซิเมนต์ฟายแพ้และกำลังอยู่ในระหว่างหลบซ่อนตัว กลุ่มผู้ต่อต้านตระกูลเมดิชีก็ประกาศตั้งมหาชนรัฐขึ้น ในฟลอเรนซ์อีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม ในวันที่ 17 พฤษภาคม พวกเมดิชีก็ออกจากฟลอเรนซ์ไป

ถึงตอนนี้มาคิอาเวลลีมีความหวังเป็นอย่าง มากว่าจะได้รับตำแหน่งที่สำคัญในฟลอเรนซ์อีก แต่ก็ เป็นเรื่องกลับตาลปัตร เช่นเดียวกันกับที่เมื่อปีค.ศ. 1512 ที่เขาถูกหว่านพัวพันกับซอเดอรินี มาคราวนี้ มาคิอาเวลลีก็ถูกหว่านพัวพันกับตระกูลเมดิชี และคนอื่นที่มีความจงรักภักดีต่อมหาชนรัฐ น้อยกว่ามาคิอาเวลลีแต่ร้ายกว่า กลับได้รับตำแหน่ง ไป สิบวันหลังจากที่มหาชนรัฐฟลอเรนซ์บรรจุตำแหน่งเลขาธิการดั้งเดิมของมาคิอาเวลลีด้วยบุคคลอื่น มาคิอาเวลลีก็ถึงแก่กรรม (เข้าใจว่าเนื่องมาจากโรค แผลในกระเพาะอาหาร) เมื่ออายุได้ 58 ปี ว่ากันว่า *The Prince* ซึ่งมาคิอาเวลลีอุทิศให้แก่ลอเรนโซ เดอ เมดิชี (ครั้งแรกมาคิอาเวลลีคิดจะอุทิศผลงานนี้ให้แก่ จิอูลิโอโน เมดิชี ซึ่งสันตะปาปายังคงใหม่สนับสนุน แต่จิอูลิโอโนถึงแก่กรรมไปเสียก่อน) เป็นต้นเหตุ หนึ่งที่ทำให้มาคิอาเวลลีไม่ได้กลับเข้าทำงานให้ แก่ฟลอเรนซ์อีก เพราะถึงแม้ว่าจริง ๆ แล้ว *The*

Prince จะไม่ได้รับความสนใจจากลอเรนโซเลย และ ไม่ได้มีการตีพิมพ์ขณะเมื่อมาคิอาเวลลียังมีชีวิตอยู่ก็ ตาม แต่ต้นฉบับของ *The Prince* ก็ได้เป็นที่แพร่ หลายกันอย่างลับ ๆ อยู่แล้ว มาคิอาเวลลีถูกตั้งข้อรังเกียจก็เพราะเขาเป็นผู้เขียน *The Prince* และเพราะว่า เขาพร้อมที่จะรับใช้พวกเมดิชี²

2

ปัจจุบันนี้ “กิตติศัพท์” ของ *The Prince* อยู่ที่ว่า *The Prince* คือหนังสือเล่มแรกและอาจจะเป็นเล่มที่ ดีที่สุดที่ยืนยันว่าการเมืองมีและควรจะมีกฎเกณฑ์ ของตนเอง และไม่ควรจะยอมรับกฎเกณฑ์อื่นใด หรือจากแหล่งอื่นใดที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการ เอาชนะหรือการได้เปรียบเหนือผู้อื่น *The Prince* มีชื่อเสียงขึ้นมาก็เพราะสิ่งที่มาคิอาเวลลีได้กล่าวแนะนำไว้ ซึ่งนับตั้งแต่บัดนั้นมาก็ได้มีคำเรียกรวม ๆ ว่า “คติของ มาคิอาเวลลี” หรือ “แบบของมาคิอาเวลลี” (Machiavellianism) เมื่อเราเอ่ยถึงผู้ที่ทำตามแบบของ มาคิอาเวลลีนั้น เรามักจะนึกถึงคนที่ไม่คำนึงถึงข้อจำกัด ทางศีลธรรมจรรยาใด ๆ หากเป็นคนที่เจ้าเล่ห์ หน้า ใจว้าหลังหลอกไว้ใจไม่ได้ อันเนื่องมาจากความเห็น แก่ตัวอย่างที่สุดของเขา ในปีค.ศ. 1564 สภาแห่ง เดรีนธ์ (Council of Trent) ยืนยันโองการของสันตะปาปาที่ออกมาตั้งแต่ปีค.ศ. 1559 ในการที่กำหนดให้ *The Prince* มีชื่ออยู่ในรายชื่อของหนังสือต้องห้าม และก็มีใครต่อใครอีกหลายคนที่ไม่ละเลยโอกาสใน อันที่จะเขียนอะไรออกมาในนามของตนเองเพื่อต่อต้าน และโจมตีมาคิอาเวลลี รวมทั้งพระเจ้าเฟรดเดอริค มหาราชแห่งปรัสเซียด้วย

แต่ในขณะเดียวกันกับที่ *The Prince* มัก ถูกมองว่าเป็นเพียงผลงานของผู้ที่แสวงหางานทำ หรือเป็นตัวแทนของความคิดอันชั่วร้าย ก็ใช่ว่าจะไม่มี ใครมอง *The Prince* ในแง่ดีหรือแง่ธรรมดา ๆ เอา เสียเลย มิตรสหายของมาคิอาเวลลีบางคนกล่าวหลัง

จากมรดกกรรมของมาคิอาเวลลีแล้วว่า มาคิอาเวลลีเขียน *The Prince* โดยมุ่งหวังว่าหากพวกเมดิชีปฏิบัติตามนโยบายที่เสนอแนะไว้ก็จะได้ประสบกับความพิชิตไปในที่สุด³ นักปรัชญานามกระเดื่องอย่างสปีโนซาเห็นว่ามาคิอาเวลลีเขียน *The Prince* ขึ้นเพื่อแสดงให้ประชาชนผู้เป็นเสรีทั้งหลายได้ระมัดระวังต่อการที่จะมอบสวัสดิภาพของตนให้อยู่ในมือของคน ๆ เดียว เพราะผู้ที่เป็นทรราชนั้น หากไม่เห่อเหิมจนเกินเลยถึงขนาดที่คิดว่าจะสามารถทำให้ทุกคนพอใจได้แล้วก็ย่อมต้องกลัวเกรงต่อภัยที่จะคุกคามตนเอง และเพราะฉะนั้นจึงมักจะต้องทำทุกอย่างเพื่อตนเองและวางแผนต่อต้านประชาชนมากกว่าที่จะปฏิบัติงานเพื่อความผาสุกของประชาชน⁴ และว่ากันว่ารุสโซก็มีความเห็นอย่างเดียวกันกับสปีโนซา ในยุคหลัง ๆ นี้ นักวิชาการจำนวนไม่น้อยเริ่มมองมาคิอาเวลลีในแง่ที่ดุดัน บางคนเห็นว่า *The Prince* ไม่ได้เป็นอะไรมากไปกว่าคู่มือสำหรับผู้ปกครองเล่มหนึ่งในบรรดาหลาย ๆ เล่มของสมัยกลาง ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวความคิดแบบเดิม ๆ⁵ บ้างก็ว่าการที่มาคิอาเวลลีเขียนถึงความสามารถของซีซาร์ บอร์เจีย อย่างเกินเลยความเป็นมนุษย์ปุถุชนธรรมดา แสดงว่าจริง ๆ แล้ว *The Prince* ก็ไม่ได้เป็นอะไรมากไปกว่างานล้อเลียนที่แอนตี้ตระกูลเมดิซินั่นเอง⁶ และก็ยังมียุคอีกหลายคนเห็นว่าบทสุดท้ายของ *The Prince* ที่มาคิอาเวลลีเรียกร้องให้อิตาลีสรรพตัวกันเพื่อต่อต้านผู้รุกราน เป็นการแสดงออกถึงความรู้สึกราชาตินิยมอิตาลีอันเป็นโลมหน้าทีที่แท้จริงของมาคิอาเวลลี นอกจากนี้แล้วก็ยังมีผู้รู้อีกไม่น้อยทีเดียวที่เห็นว่ามาคิอาเวลลีเป็น “นักวิทยาศาสตร์” ที่พยายามสังเกตเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ทั้งอดีตและร่วมสมัยแล้วนำมาสรุปอย่างเป็นวัตถุวิสัยหรืออย่างที่เป็นอยู่จริง ๆ *The Prince* จึงไม่ได้มีอะไรมากไปกว่าการสะท้อนประสบการณ์ร่วม 15 ปีที่มาคิอาเวลลีทำหน้าที่รับใช้ฟลอเรนซ์อยู่ และเกือบจะไม่มีตอนไหนเลยใน *The Prince* ที่ไม่อาจสืบสาวราวเรื่องไปถึงประสบการณ์

ตอนใดตอนหนึ่งในชีวิตการทำงานของมาคิอาเวลลี⁷

แนวการมองความตั้งใจหรือเจตนาที่แตกต่างกันไปของมาคิอาเวลลีในการเขียน *The Prince* เหล่านี้ ทำให้เกิดความยุ่งยากค่อนข้างจะมากในการทำความเข้าใจกับโครงสร้างของ *The Prince* ทั้งหมด เช่น โดยอาศัยข้อความในจดหมายที่มาคิอาเวลลีเขียนไปถึงเวตเตอร์ที่ซึ่งเขาพูดถึงวัตถุประสงค์ในการเขียน *The Prince* ไว้ ทำให้ผู้รู้ส่วนหนึ่งถือกันว่า *The Prince* เป็นเรื่องของรัฐของเจ้าผู้ปกครอง (il principato)⁸ โดยใน 11 บทแรก ว่าด้วยรัฐของเจ้าผู้ปกครอง ชนิดหรือประเภทของรัฐเหล่านี้ และการได้มาซึ่งรัฐเหล่านี้ ส่วนวัตถุประสงค์ที่เหลืออีกสองประการคือ การแสดงว่ารัฐของเจ้าผู้ปกครองเหล่านี้จะเก็บรักษาหรือสูญเสียไปได้อย่างไรนั้น มีปรากฏอยู่โดยเฉพาะในบทที่ 3 (ซึ่งว่าด้วยการยึดมั่นกับสิ่งที่ได้มา) บทที่ 5, 7 ซึ่งแสดงว่าซีซาร์ บอร์เจียรักษาอำนาจของตนไว้อย่างไร บทที่ 9 ซึ่งเร่งเร้าให้เจ้าผู้ปกครองเอาชนะใจประชาชนและบทที่ 10 ซึ่งว่าด้วยการป้องกันนครที่ถูกปิดล้อม และด้วยเหตุนี้เองผู้รู้ส่วนนี้จึงเชื่อว่า *The Prince* ฉบับดั้งเดิมนั้นมีอยู่แค่ 11 บท ส่วนที่เหลือนั้นเป็นสิ่งที่มาคิอาเวลลีเติมขึ้นมาทีหลัง ไม่ใช่ส่วนหนึ่งของแผนการดั้งเดิม และไม่สอดคล้องกับ 11 บทแรก⁹ ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเห็นว่าเป็นจริง ๆ แล้ว *The Prince* อย่างที่เป็นอยู่นี้เป็นคำร่ำทางการเมืองว่าด้วยรัฐของเจ้าผู้ปกครองซึ่งเน้นรัฐของเจ้าผู้ปกครองใหม่โดยเฉพาะ ก็เน้นผลของการได้รัฐใหม่ ผลของการเปลี่ยนแปลงและวิธีการที่จะทำให้รัฐเหล่านี้มั่นคงโดยอาศัยลักษณะเฉพาะของตัวเจ้าผู้ปกครอง การเลือกใช้คนทำงานและการใช้กองกำลังแห่งชาติ ผู้รู้เหล่านี้บางคนเห็นว่าย่อหน้าสุดท้ายของบทสุดท้ายคือแนวคิดหลักของมาคิอาเวลลีที่รวมเอาทุกสิ่งทุกอย่างเข้าด้วยกัน คือ ภายใต้อำนาจของชาตินิยมอิตาลี แต่ผู้รู้ที่มองว่ามาคิอาเวลลีเป็นนักวิทยาศาสตร์ที่วิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์โดยไม่เอาอารมณ์ความรู้สึกเข้าไป

เกี่ยวข้องกับ กล้ามมองว่า บทสุดท้ายคือสิ่งที่แปลกปลอมเข้ามาและแตกต่างจากบทอื่น ๆ ทั้งหมด¹⁰

อย่างไรก็ดี สำหรับผู้รู้บางท่านแล้ว การมอง *The Prince* ว่ามีวัตถุประสงค์เพื่อให้คำแนะนำในทางปฏิบัติแก่เจ้าผู้ปกครองเป็นหลัก โดยแท้จริงแล้ว กลับเป็นการลดความสำคัญของ *The Prince* เองลง เพราะโดยที่ *The Prince* จำกัดตัวเองอยู่เฉพาะแค่ วัตถุประสงค์ดังกล่าว จึงทำให้เนื้อหาของ *The Prince* ต้องละเอียดไม่เอ่ยถึงหลักการทั่วไปหรือเป้าหมายของการปกครองไปเสีย¹¹ เช่นใน *The Art of War* กองทัพประชาชนถูกมองว่าเป็นเครื่องมือสำหรับรักษาความอยู่ดีกินดีของประเทศ แต่ใน *The Prince* กองทัพประชาชนกลับกลายเป็นเพียงเครื่องมือที่ดีกว่าหารับจ้างของเจ้าผู้ปกครองไป กล่าวคือในตัว *The Prince* เรื่องสำคัญ ๆ ไม่ได้มีการกล่าวถึงแต่ได้ถูกละไว้ ด้วยเหตุนี้ถ้าพิจารณาว่า *The Prince* เป็นเพียงส่วนหนึ่งของความคิดทั้งหมดของมาคิอาเวลลี จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหันไปศึกษา *The Discourses* สำหรับข้อสรุปนี้ ผู้ที่สนใจใคร่รู้จักกับตัวความคิดของมาคิอาเวลลีอย่างจริงจังคงจะไม่ปฏิเสธเพราะปัจจุบันนี้ เมื่อเอ่ยถึงมาคิอาเวลลี เรามักจะนึกถึง *The Prince* และข้อความที่เราได้เห็นมีการคิดอ้างอิงมาสนับสนุน ความคิดของมาคิอาเวลลีก็มักจะมาจากหนังสือเล่มนี้ แต่การที่ *The Prince* คือผลงานที่ทำให้มาคิอาเวลลีมีชื่อเสียงมากที่สุดมิได้หมายความว่า *The Prince* คือ มาคิอาเวลลี เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ที่ศึกษาปรัชญาการเมืองของมาคิอาเวลลีอย่างฉาบฉวยมักจะพูดถึง *The Prince* มากกว่างานชิ้นอื่น ๆ ของมาคิอาเวลลี รวมทั้งมหาชนเอง โดยทั่ว ๆ ไปแล้วก็ให้ความสนใจเฉพาะแต่งานชิ้นนี้ของมาคิอาเวลลีเท่านั้น หากแต่เป็นที่น่าเสียดายว่าโดยขนาดที่ใหญ่กว่า *The Prince* ถึงกว่าสี่เท่าและเพราะเนื้อหาของ *The Discourses* ยากแก่การเข้าใจกว่า *The Prince* *The Discourses* จึงไม่ได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางเท่า *The Prince* และแม้แต่ในส่วนที่

เกี่ยวกับหนังสือสองเล่มนี้ก็มักมีผู้เข้าใจกันว่า *The Prince* และ *The Discourses* มีเนื้อหาที่แบ่งแยกกันออกอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ *The Prince* ว่าด้วยเรื่องรัฐของเจ้าผู้ปกครอง ส่วน *The Discourses* ว่าด้วยเรื่องของมหาชนรัฐ ผู้ที่ถือตามความเห็นนี้มักจะอ้างถึงการที่มาคิอาเวลลีแบ่งรัฐทั้งปวงออกเป็นสองประเภท คือรัฐของเจ้าผู้ปกครอง และมหาชนรัฐ ในตอนต้นของ *The Prince*¹² เป็นหลักฐาน นอกจากนี้ในคำอุทิศและชื่อบทต่าง ๆ ของ *The Prince* ก็ดูจะเป็นหลักฐานที่ชัดเจนว่า *The Prince* เป็นเรื่องของรัฐของเจ้าผู้ปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งตอนที่มาคิอาเวลลีเขียนไว้อย่างแจ่มชัดว่าใน *The Prince* นั้นจะกล่าวถึงเฉพาะแต่รัฐของเจ้าผู้ปกครอง จะไม่กล่าวถึงมหาชนรัฐเพราะได้กระทำไว้ที่อื่นแล้ว¹³ การกล่าวว่าได้พูดถึงเรื่องของมหาชนรัฐไว้ ที่อื่นแล้วย่อมสอดคล้องได้กับงานเพียงชิ้นเดียวของมาคิอาเวลลี นั่นคือ *The Discourses*

กระนั้นก็ดีผู้รู้ท่านหนึ่งได้ตั้งข้อสงสัยไว้ว่า¹⁴ ถ้าเป็นอย่างที่แท้จริง เหตุใดมาคิอาเวลลีจึงไม่ตั้งงานเขียนที่ว่าด้วยมหาชนรัฐนี้ว่า *De Republica* ไปเสียเลยเล่า คำตอบอาจจะเป็นเพราะว่าในขณะนั้น มหาชนรัฐเป็นรูปแบบการปกครองที่ไม่สอดคล้องกับกาลเวลาไม่ว่าจะเป็นที่ฟลอเรนซ์หรืออิตาลีโดยรวม กล่าวคือมหาชนรัฐกำลังเป็นเรื่องของอดีต ในขณะที่ปัจจุบันมีแต่เรื่องของรัฐของเจ้าผู้ปกครอง และอาจจะเป็นเพราะเหตุดังกล่าวก็ได้กระมังที่ทำให้ *The Prince* มีตัวอย่างที่เป็นเรื่องเหตุการณ์ปัจจุบันค่อนข้างมาก ในขณะที่ *The Discourses* ดูจะมีตัวอย่างของเรื่องราวโบราณมากกว่าเหตุการณ์ร่วมสมัย แต่จริงแน่หรือที่ว่ามาคิอาเวลลีถือว่ามหาชนรัฐเป็นเรื่องของอดีต? ในเมื่อใน *The Discourses* เอง¹⁵ มาคิอาเวลลีได้กล่าวถึงความหวังที่จะให้มีการฟื้นฟูในอนาคตอันใกล้หรือไกลออกไปของความรู้สึกมหาชนรัฐนิยมแบบโบราณ ด้วยเหตุนี้เราจึงไม่อาจกล่าวได้ว่าในการเขียน *The Discourses* แทนที่จะเป็น *De Republica* นั้น เป็น

เพราะมาคิอาเวลลีหมัดหวังกับอนาคตของมหาชนรัฐ นอกจากนี้แล้วความจริงก็มีอยู่ว่า *The Discourses* กล่าวถึงทั้งมหาชนรัฐและรัฐของเจ้าผู้ปกครอง มาคิอาเวลลีกล่าวว่าไว้อย่างชัดเจนว่าวัตถุประสงค์ของหนังสือเล่มนี้คือการบุกเบิกแนวทางเพื่อการเขียนแบบไม่เพียงแต่มหาชนรัฐโบราณ หากรวมทั้งอาณาจักรโบราณด้วย¹⁶ อันที่จริงใน *The Prince* เองก็มีอยู่หลายตอนที่อ้างถึงมหาชนรัฐ เช่นการที่มาคิอาเวลลีเร่งเร้าให้เจ้าผู้ปกครองยึดเอามหาชนรัฐโรมันเป็นแบบในเรื่องการต่างประเทศและการทหารเป็นต้น¹⁷

แต่ถ้าเป็นเช่นนั้นแล้วจะกล่าวได้หรือไม่ว่าใน *The Prince* มาคิอาเวลลีกล่าวถึงเรื่องทั้งปวงจากทัศนะของเจ้าผู้ปกครอง ส่วนใน *The Discourses* นั้น มาคิอาเวลลีกล่าวถึงเรื่องต่าง ๆ นานาจากทั้งทัศนะของเจ้าผู้ปกครองและจากทัศนะของมหาชนรัฐหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็ว่ามาคิอาเวลลีเสนอคำสอนทั้งหมดของตนไว้ใน *The Discourses* แต่เสนอเฉพาะคำสอนบางส่วนหรือคำสอนเฉพาะเรื่องไว้ใน *The Prince* *The Discourses* มีฐานะที่สูงกว่า *The Prince* ใช่หรือไม่?¹⁸ ข้อสรุปนี้แม้ว่าจะดูมีเหตุผลกว่าแนวคิดที่ว่าผลงานทั้งสองของมาคิอาเวลลีนั้นแบ่งแยกหัวข้อได้อย่างชัดเจน คือระหว่างรัฐของเจ้าผู้ปกครองและมหาชนรัฐ แต่ก็มีจุดบกพร่องสำคัญตรงที่ขัดกับคำแถลงของมาคิอาเวลลีเอง เพราะในคำอุทิศของ *The Prince* มาคิอาเวลลีกล่าวว่าหนังสือเล่มนี้บรรจุทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาได้เรียนรู้ด้วยตนเองและได้เรียนรู้จากผู้อื่น คือทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาเรียนรู้เอง ส่วนในคำอุทิศของ *The Discourses* มาคิอาเวลลีก็กล่าวว่าหนังสือนี้บรรจุมากที่สุดที่เขารู้และมากที่สุดเท่าที่เขาได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องของโลก เพราะฉะนั้นความสัมพันธ์ของหนังสือสองเล่มนี้จึงไม่อาจเข้าใจได้ในแง่ของความแตกต่างของตัวเนื้อหา *The Prince* มีลักษณะครอบคลุมกว้างขวางไม่แพ้ *The Discourses* หนังสือทั้งสองเล่มต่างก็บรรจุทุกสิ่งทุกอย่างที่มาคิอาเวลลีรู้เหมือน ๆ กัน¹⁹

อย่างไรก็ตาม ถ้าไม่อาจแยกแยะโดยพิจารณาที่ตัวเนื้อหา เป็นไปได้หรือไม่ว่าเราอาจจะแยกแยะหนังสือสองเล่มนี้โดยการพิจารณาที่ทัศนะของหนังสือแต่ละเล่ม เพราะ *The Prince* นั้นมาคิอาเวลลีเขียนให้เจ้าผู้ปกครอง ส่วน *The Discourses* นั้นเขียนให้คนหนุ่ม ๆ สองคนซึ่งก็เป็นแค่พลเมืองธรรมดา ๆ เป็นไปได้หรือไม่ว่า *The Prince* นั้นว่าด้วยทุกสิ่งทุกอย่างที่มาคิอาเวลลีรู้จักแง่มุมของเจ้าผู้ปกครอง ส่วน *The Discourses* นั้นว่าด้วยทุกสิ่งทุกอย่างที่มาคิอาเวลลีรู้จักแง่มุมของผู้นิยมมหาชนรัฐ แน่แน่นอนว่าข้อเสนอเช่นว่านี้มีข้อสมมติฐานว่ามาคิอาเวลลิก็คงจะเหมือนกับนักรัฐศาสตร์ปัจจุบันที่สามารถจะวางตัว“เป็นกลาง” และให้คำแนะนำแก่เจ้าผู้ปกครองหรือผู้นิยมมหาชนรัฐได้โดยไม่เอาตัวเองหรือความรู้สึกฝักใฝ่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเข้าไปเกี่ยวข้องด้วยเลย แต่ความจริงมีอยู่ว่ามาคิอาเวลลีมิได้มีลักษณะของความเป็นกลางดังกล่าวเลย และก็มีได้เป็นความจริงอีกเช่นกันว่า *The Discourses* นั้นมาคิอาเวลลีพิจารณาเรื่องต่าง ๆ จากเฉพาะแง่มุมของมหาชนรัฐ เพราะมีอยู่มากมายหลายตอนที่เขาพิจารณาเรื่องเดียวกันจากทั้งแง่มุมของมหาชนรัฐและของเจ้าผู้ปกครอง²⁰ นอกจากนี้แล้วมาคิอาเวลลียังกล่าวถึงผู้ที่ตนเขียน *The Discourses* ให้ ว่าเป็นพลเมืองผู้ซึ่งแม้จะไม่ได้เป็นเจ้าผู้ปกครอง แต่ก็สมควรจะเป็นเจ้าผู้ปกครองหรือเป็นผู้ที่มีความเข้าใจว่าจะปกครองอาณาจักรได้อย่างไร และในทำนองเดียวกันกับที่มาคิอาเวลลีบอกให้เจ้าผู้ปกครองที่ตนเขียน *The Prince* ให้ ต้องเขียนแบบทั้งเจ้าผู้ปกครองโบราณและมหาชนรัฐโรมัน มาคิอาเวลลีก็เร่งเร้าให้ผู้ที่ตนเขียน *The Discourses* ให้ต้องเอาอย่างไม่เพียงแต่มหาชนรัฐโรมันโบราณ แต่รวมถึงกษัตริย์โบราณด้วย ดังนั้นทั้ง *The Prince* และ *The Discourses* จึงสอดคล้องกันไม่เพียงแต่ในเรื่องเนื้อหา หากรวมไปถึงเป้าหมายสุดท้ายด้วยเหมือน ๆ กัน²¹

อีกแนวทางหนึ่งที่เราจะใช้พิจารณาแยกแยะ

The Prince ออกจาก *The Discourses* ได้ก็คือการดูว่า *The Prince* คือการเสนอคำสอนของมาคิอาเวลลีต่อเจ้าผู้ปกครองจริง ๆ ในขณะที่ *The Discourses* เป็นการเสนอคำสอนแบบเดียวกันต่อผู้มีศักยภาพพอที่จะเป็นเจ้าผู้ปกครองได้ เพราะโดยปกติแล้วเจ้าผู้ปกครองตัวจริงในรัฐใดรัฐหนึ่งย่อมมีอยู่แต่ผู้เดียว *The Prince* ก็เป็นผลงานที่เสนอต่อคน ๆ เดียว ส่วนผู้ที่มิศักยภาพพอที่จะเป็นเจ้าผู้ปกครองนั้นอาจจะมีความกว่าหนึ่งคนขึ้นไปและ *The Discourses* ก็เป็นสิ่งเสนอต่อคนสองคน²² เจ้าผู้ปกครองจริง ๆ โดยปกติแล้วย่อมมีกิจกรรมมาก *The Prince* จึงเป็นเพียงหนังสือเล่มเล็ก ๆ เป็นเพียงคู่มือซึ่งเจ้าผู้ปกครองสามารถใช้เวลาเพียงเล็กน้อยที่จะเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างที่มาคิอาเวลลีเขียน แต่ผู้ที่มิศักยภาพพอที่จะเป็นเจ้าผู้ปกครองย่อมมีเวลาว่างมากกว่า เพราะฉะนั้น *The Discourses* จึงยาวกว่าสี่เท่าของ *The Prince* นอกจากนี้ *The Prince* ยังจำกัดตัวเองอยู่เฉพาะเรื่องที่เร่งด่วนที่สุดของเจ้าผู้ปกครอง ดังที่มาคิอาเวลลีได้กล่าวถึงเนื้อหาของหนังสือไว้ในคำอุทิศอย่างชัดเจน ส่วน *The Discourses* มีรายละเอียดมากมายและในคำอุทิศก็มิได้มีไปถึงเนื้อหาอะไรไว้โดยเฉพาะ นอกจากการอ้างถึงนักเขียนโบราณบ้าง²³ และด้วยเหตุที่ *The Prince* เป็นงานที่เสนอต่อเจ้าผู้ปกครองจริง ๆ ในตอนจบจึงเป็นการเรียกร้องให้ปลดปล่อยอิตาลีจากผู้รุกรานได้อย่างเหมาะสม ส่วน *The Discourses* เป็นงานเขียนที่เสนอต่อผู้ที่มิแค่ศักยภาพที่จะเป็นเจ้าผู้ปกครอง เพราะฉะนั้นจึงไม่ได้มีการเรียกร้องให้ผู้อ่านปฏิบัติกรอะไรอย่างทันทีทันใด ยิ่งไปกว่านั้น *The Prince* ยังเป็นงานที่มาคิอาเวลลีคิดเขียนขึ้นเองเพื่อมอบเป็นบรรณาการแก่เจ้าผู้ปกครอง โดยไม่ได้ถูกร้องขอ แต่ *The Discourses* เป็นสิ่งที่มาคิอาเวลลีเขียนให้แก่มิตรซึ่งเรียกร้องให้มาคิอาเวลลีเขียน เพราะฉะนั้นในขณะที่มาคิอาเวลลีแสวงหาความช่วยเหลือใน *The Prince* ใน *The Discourses* เขากลับแสดงความรู้สึกรักขอบคุนต่อความ

ช่วยเหลือเกื้อกูลที่ได้รับมาแล้ว แต่ในขณะที่มาคิอาเวลลีรู้ล่วงหน้าว่า *The Discourses* จะเป็นที่น่าสนใจของมิตร เขาก็ไม่อาจล่วงรู้ได้เลยว่าลอเรนโซ เดอ เมดิซี จะสนใจ *The Prince* มากน้อยแค่ไหน มาคิอาเวลลีจึงน่าจะเป็นที่เข้าใจของมิตรได้มากกว่าเจ้าผู้ปกครองที่เขาไม่ได้รู้จักคุ้นเคยด้วย มาคิอาเวลลีได้กล่าวไว้ว่าบุคคลอาจกล่าวถึงสิ่งเลวร้ายของประชาชนธรรมดา ๆ ได้อย่างเสรี แต่เมื่อกกล่าวถึงเจ้าผู้ปกครองนั้น ย่อมต้องทำด้วยความกลัวและความเคารพเป็นร้อยเท่าพันทวี นี่ย่อมหมายความว่ามาคิอาเวลลีน่าจะพูดอะไร ๆ ได้อย่างตรงไปตรงมาใน *The Discourses* แต่คงจะต้องระมัดระวังเป็นพิเศษใน *The Prince* *The Prince* จึงน่าจะมีลักษณะอนุรักษนิยมและติดกับรูปแบบเดิมมากกว่า *The Discourses* ดังจะเห็นได้ว่าชื่อของ *The Prince* รวมทั้งข้อบทและคำอุทิศนั้น มาคิอาเวลลีใช้ภาษาลาตินซึ่งเป็นภาษาของผู้รู้ภาษาของศาสนจักร และคำ ๆ แรกใน *Prince* คือ “Sogliano” (เป็นชนบทประเพณี) คือมาคิอาเวลลีอ้างชนบทประเพณี แต่คำแรกของ *The Discourses* คือ I (ข้าพเจ้า) ซึ่งหมายถึงตัวมาคิอาเวลลีเอง²⁴

อาจจะเป็นเพราะลักษณะดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้เองที่ทำให้ใน *The Prince* มาคิอาเวลลีละเว้นไม่เอ่ยถึงข้อเท็จจริงที่สำคัญ ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับเนื้อหาของหนังสืออยู่หลายตอนด้วยกัน แต่สิ่งเหล่านี้กลับเป็นสิ่งที่มาคิอาเวลลีได้กล่าวถึงไว้ใน *The Discourses* เช่นใน *The Prince* ไม่เคยปรากฏว่ามาคิอาเวลลีพูดถึงว่าการปกครองโดยเจ้าผู้ปกครองนั้นดีหรือเลวกว่ามหาชนรัฐ แต่อย่างไรก็ตามใน *The Discourses* มาคิอาเวลลีกล่าวไว้อย่างชัดเจนว่าเจ้าผู้ปกครองเหนือกว่าประชาชนในแง่ของการก่อตั้งรัฐ แต่ประชาชนเหนือกว่าเจ้าผู้ปกครองในด้านการพิทักษ์รักษารัฐ *The Prince* มาคิอาเวลลีกล่าวแต่เพียงว่าเจ้าผู้ปกครองชนิดใดที่จำเป็นสำหรับการก่อตั้งรัฐ และเจ้าผู้ปกครองแบบไหนที่เหมาะสมแก่การพิทักษ์รักษารัฐมากกว่ากัน²⁵ ใน *The Prince*

มาคิอาเวลลิกกล่าวถึงข้อได้เปรียบของรัฐแบบเจ้าผู้ปกครองที่สืบตระกูลกันมา ให้เจ้าผู้ปกครองที่สืบตระกูลเองฟัง เขาไม่ได้เอ่ยถึงข้อเสียของระบบสืบสันตติวงศ์ มาคิอาเวลลิกกล่าวแต่เพียงว่าการรักษารัฐสืบตระกูลไว้นั้นไม่จำเป็นต้องใช้คุณธรรมหรือความดีงามอะไรเป็นพิเศษ แต่ใน *The Discourses* มาคิอาเวลลิกเน้นข้อแตกต่างระหว่างจักรพรรดิโรมันที่เป็นผู้สืบตระกูล กับผู้ที่เป็นเพียงบุตรบุญธรรมของจักรพรรดิ เพื่อชี้ให้เห็นถึงข้อเสียของระบบการสืบสันตติวงศ์ ใน *The Discourses* มาคิอาเวลลิกกล่าวอย่างตรงไปตรงมาว่าในบรรดาจักรพรรดิ 26 พระองค์ที่เขาเอ่ยถึงนั้น 16 พระองค์ถูกลอบฆาตกรรมและ 10 พระองค์สิ้นพระชนม์ตามปกติ ส่วนใน *The Prince* มาคิอาเวลลิกบังคับให้ผู้อ่านต้องคำนวณเอาเองว่าในบรรดาจักรพรรดิที่เขาเอ่ยถึงรวม 10 พระองค์นั้นมีอยู่เพียงสองพระองค์เท่านั้นที่สิ้นพระชนม์ไปด้วยเหตุธรรมชาติ²⁶ ที่สำคัญที่สุดก็คือว่าใน *The Discourses* นั้น มาคิอาเวลลิกแยกแยะระหว่างกษัตริย์และทรราช แต่ใน *The Prince* เขาไม่ได้พูดถึงข้อแตกต่างนี้เลย ผู้ที่มาคิอาเวลลิกใน *The Discourses* เรียกว่า “ทรราช” นั้น ใน *The Prince* ถูกเรียกว่า “เจ้าผู้ปกครอง” เช่นใน *The Prince* มาคิอาเวลลิกกล่าวถึงความสำเร็จและความยิ่งใหญ่ของออกาตัสโดยไม่เคยถึงจุดจบอันน่าสังสารของเขา และกล่าวถึงความสำเร็จอันเลิศล้ำของนาบิสโดยไม่ได้เอ่ยถึงว่าเขาประสบกับชะตากรรมในตอนท้ายอย่างไร²⁷

อย่างไรก็ดี เราก็คงไม่อาจด่วนสรุปลงไปได้ว่าเพื่อที่จะเข้าใจมาคิอาเวลลิกอย่างถ่องแท้ นั้น เราจะต้องอ่าน *The Prince* ควบคู่กันไปกับ *The Discourses* เพราะ *The Prince* ขาดความสมบูรณ์ ขาดความเปิดเผยอย่างกรณีของ *The Discourses* ทั้งนี้ก็เพราะเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบ *The Prince* กับ *The Discourses* อย่างถี่ถ้วนแล้วเรากลับพบว่าในบางกรณีที่สำคัญ ๆ *The Prince* กลับมีลักษณะเปิดเผยและตรงไปตรงมามากกว่า *The Discourses* เสียอีก เช่นใน

The Discourses มาคิอาเวลลิกกล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า “จะมีอันตรายมากแค่ไหนในการที่จะทำให้คนเป็นหัวหน้าของสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับคนหลาย ๆ คน และจะยากลำบากสักเพียงไรที่จะจัดการและทำให้บรรลุผล และหลังจากที่ได้บรรลุผลแล้วจะคงรักษาไว้ได้อย่างไร นี่เป็นเรื่องที่ใหญ่และสูงส่งเกินกว่าที่ถกเถียงกันได้ ดังนั้นข้าพเจ้าจึงขอสงวนไว้สำหรับผู้อื่นที่สะดวกกว่านี้”²⁸ แต่มาคิอาเวลลิกกลับไม่ลังเลเลยที่จะพูดถึงเรื่องนี้ไว้ใน *The Prince* ดังความว่า “...ควรจะพิจารณาว่าไม่มีอะไรที่จะจัดการได้ยากไปกว่าหรือเป็นที่น่าสงสัยในเรื่องของความสำเร็จหรืออันตรายในการจัดการมากไปกว่า การเป็นหัวหน้าในการนำเอาระเบียบแบบแผนใหม่มาใช้”²⁹ นอกจากนี้แล้วก็ยังเป็นไปได้มากกว่า ด้วยเหตุที่มาคิอาเวลลิกเสนอ *The Prince* ต่อเจ้าผู้ปกครองจริง ๆ ซึ่งยอมอยู่ในฐานะที่จะเข้าใจถึงความจริงอันรุนแรงที่มาคิอาเวลลิกเอ่ยถึงได้ยิ่งกว่าผู้ที่มีได้เป็นเจ้าผู้ปกครอง มาคิอาเวลลิกจึงน่าจะกล่าวถึงความจริงแห่งชีวิตดังกล่าวกับเจ้าผู้ปกครองได้ตรงไปตรงมามากกว่าที่จะกล่าวกับพลเมืองธรรมดา ๆ ที่เห็นได้ชัดอีกอย่างหนึ่งก็คือ การที่ชื่อ *The Prince* เอง ซึ่งบ่งถึงเนื้อหาของหนังสือได้มากกว่าที่ *The Discourses* จะกระทำได้ หรือถ้าจะดูที่โครงสร้างของ *The Prince* ก็คงพบว่ามีความชัดเจนมากกว่า *The Discourses*³⁰

แต่ถ้าเป็นจริงที่ว่า ใน *The Prince* และ *The Discourses* นี้ มาคิอาเวลลิกเสนอคำสอนทางการเมืองอย่างเดียวกันจากทัศนะที่แตกต่างกันออกไปคือ จากแง่มุมของเจ้าผู้ปกครองจริง ๆ และจากแง่มุมของผู้ที่สามารถจะเป็นเจ้าผู้ปกครองได้ ปัญหาที่ยังคงเกิดขึ้นว่า แล้วทัศนะใดกันแน่ที่ตรงกับทัศนะของมาคิอาเวลลิก ทัศนะของมาคิอาเวลลิกคือสิ่งที่ปรากฏใน *The Prince* หรือที่ปรากฏใน *The Discourses* หรือว่ามาคิอาเวลลิกมีทัศนะอื่นใดที่แตกต่างออกไปจากที่ปรากฏในงานหลักสองชิ้นนี้? คำตอบจะมีได้ก็เฉพาะต่อเมื่อเราได้ศึกษางานทั้งสองนี้ของมาคิอาเวลลิกอย่าง

ละเอียดเท่านั้น แต่เราควรจะอ่านงานของมาคิโอเวลลีอย่างไร? นี่คือนสิ่งที่เราจะต้องพิจารณาต่อไป

3

เราได้เห็นมาแล้วว่าสำหรับผู้รู้บางท่าน ปัญหาในการอ่านงานของมาคิโอเวลลีโดยเฉพาะอย่างยิ่ง *The Prince* นั้น ไม่ใช่ปัญหาแต่อย่างใด เพราะเกือบจะไม่มีตอนไหนเลยในหนังสือเล่มนี้ที่ไม่อาจสืบสาวเรื่องไปถึงประสบการณ์ตอนใดตอนหนึ่งในชีวิตการทำงานของมาคิโอเวลลีได้³¹ แต่ถ้าเราจุกคิดบ้างว่าขณะนั้นมาคิโอเวลลีเป็นเพียงเจ้าหน้าที่ระดับเล็ก ๆ และต้องอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้อื่นแล้ว ก็น่าคิดว่าบางทีความเป็นตัวของตัวเองที่ต้องมีมากขึ้นอย่างแน่นอนในการเขียนหนังสือ นั้นจะบ่งให้เห็นถึงแนวทางอื่น ๆ ที่เป็นของมาคิโอเวลลีเอง เช่น ถ้าจะมีใครชื่นชมว่ามาคิโอเวลลีได้แสดงถึงความเป็นชาตินิยมอิตาลีในตอนท้ายสุดของบทที่ 26 ของ *The Prince* เขาคงนั้นก็คงจะลืมไปว่าในบทที่ 3 นั้นมาคิโอเวลลีได้กล่าวไว้อย่างละเอียดละออไปแล้วว่า ในคราวต่อ ๆ ไปกษัตริย์ฝรั่งเศสควรจะรุกรานอิตาลีอย่างไรจึงจะได้ผลดีที่สุด³² ในขณะที่เดียวกันเราก็จะต้องระลึกไว้เช่นกันว่าเนื้อหาของเรื่องที่มาคิโอเวลลีพูดถึงอันได้แก่การสร้างกรอบระเบียบใหม่ท่ามกลางความอิจฉาริษาของผู้คนนั้นย่อมเป็นเรื่องที่อ่อนไหวและละเอียดอ่อนเป็นอย่างที่สุด เพราะฉะนั้นแม้แต่ในขณะที่มาคิโอเวลลีมีความเป็นตัวของตัวเองมากที่สุด เราก็คงจะพอคาดหวังได้ว่ามาคิโอเวลลีก็ยังคงอยู่ภายใต้ข้อจำกัดบางประการอยู่ เพราะฉะนั้นเพื่อที่จะช่วยให้ถึงเจตนารมณ์ของมาคิโอเวลลีเราจึงจำเป็นต้องเข้าใจข้อจำกัดเหล่านี้และมองต่อไปให้เห็นถึง “แผนการ” ของมาคิโอเวลลี บางทีตัวอย่างบางตอนของวิธีการอ่าน *The Prince* ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่ามี “เค้าโครง” และ “ลำดับขั้นตอน” อย่างค่อนข้างจะเห็นได้ชัด อาจจะทำให้เราได้ตระหนักถึงความจำเป็นนี้

มากขึ้น ความจำเป็นที่ว่านี้ถ้าจะว่าไปแล้วอาจเริ่มต้นจากจุดที่ว่า *The Prince* คืองานที่มาคิโอเวลลีเขียนขึ้นเพื่อใครก็เป็นได้ เพราะสำหรับผู้อ่านที่ไม่ฉาบฉวยแล้ว *The Prince* ไม่ได้เป็นงานที่มาคิโอเวลลีเขียนขึ้นเฉพาะแต่ลอเรนโซ เดอ เมดิซี ซึ่งเป็นเจ้าผู้ปกครองจริง ๆ เท่านั้น เนื่องจากในบทที่ 15 มาคิโอเวลลีได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า “...วัตถุประสงค์ของข้าพเจ้าคือการเขียนอะไรสักอย่างที่เป็นประโยชน์แก่ใครก็ตามที่เข้าใจมัน” บางทีมาคิโอเวลลีอาจจะเห็นว่าลอเรนโซซึ่งแม้จะเป็นเจ้าผู้ปกครองจริง ๆ อาจจะไม่มีศักยภาพพอที่จะเป็นเจ้าผู้ปกครอง บางทีมาคิโอเวลลีอาจจะคิดว่าลอเรนโซคงไม่เข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างที่บรรจุอยู่ใน *The Prince* ได้ การอ่าน *The Prince* เพื่อให้ให้เห็นเจตนารมณ์ที่แท้ของมาคิโอเวลลี จึงน่าจะเป็นงานที่ไม่ใช่ว่าทุก ๆ คนจะทำได้ดีเหมือนกันหมด

ในประการแรกที่เดียวในบทที่ 1 ของ *The Prince* มาคิโอเวลลีกล่าวอย่างไม่มีข้อแม้ใด ๆ ว่ารัฐทั้งปวงถ้าไม่ใช่มหาชนรัฐก็ต้องเป็นรัฐของเจ้าผู้ปกครอง แต่ใน *The Discourses* มาคิโอเวลลีกล่าวถึงรูปแบบการปกครองอื่น ๆ ไว้ด้วย³³ และหากเราพิจารณา *The Prince* อย่างรอบคอบเราก็จะพบว่ามาคิโอเวลลีเองก็ได้กล่าวถึงรัฐอื่นนอกเหนือจากรัฐของเจ้าผู้ปกครอง (ซึ่งมาคิโอเวลลีแสดงว่าจะเป็นเรื่องเฉพาะของ *The Prince*) ไว้เช่นกัน³⁴ นั่นคือผู้อ่านที่ระมัดระวังจะพบว่า แม้แต่ภายใน *The Prince* เองมาคิโอเวลลีก็ได้เปิดเผยทุกอย่างออกมาอย่างง่ายดาย เช่น ในบทที่ 2 มาคิโอเวลลีกล่าวว่าเจ้าผู้ปกครองที่สืบตระกูลมานั้นหากไม่ละเอียดระียบแบบแผนของบรรพบุรุษเสียแล้วก็จะสามารถรักษาตนเองไว้ได้ตลอดไป นอกเสียจากว่าจะมีกำลังที่แปลกพิเศษและมากอย่างเหลือเกินมากัดกันเขาไปจากมัน แต่ถ้าเราพิจารณาสิ่งที่มาคิโอเวลลีกล่าวไว้ในบทที่ 24 และ 25 เราก็จะพบว่า “กำลังที่แปลกพิเศษและมากอย่างเหลือเกิน” นั้น แท้จริงแล้วก็คือสิ่งที่เกิดขึ้นได้เป็นประจำและเป็นของธรรมดา ๆ นี้เอง³⁵ ในทำนอง

เดียวกันข้อสังเกตเบื้องต้นของมาคิอาเวลลีในบทที่สองที่ว่าเจ้าผู้ปกครองที่สืบตระกูลกันมานั้นน่าจะเป็นที่รักของราษฎรมากกว่า ก็น่าจะต้องถูกลบทิ้งไปด้วยข้อสังเกตของมาคิอาเวลลีในบทที่ 17 ที่ว่า “การเป็นที่หวาดกลัวนั้นปลอดภัยกว่าการเป็นที่รัก” ไม่ว่าความรักจะมีประโยชน์อย่างไรต่อผู้เป็นที่รัก (อย่างที่มาคิอาเวลลีกล่าวไว้ในบทที่ 3)³⁶ หรือแม้แต่เมื่อมาคิอาเวลลีกล่าวไว้ในบทที่ 2 ว่าหากสูญเสียรัฐไป เจ้าผู้ปกครองที่สืบตระกูลกันมาก็อาจจะยึดรัฐกลับคืนมาได้โดยง่าย (ถ้าผู้ช่วงชิงประสพกับโชคร้ายบางอย่างเพียงเล็กน้อย) ก็เป็นคำกล่าวที่ไม่สมบูรณ์ เพราะต่อมาในบทที่ 4 มาคิอาเวลลีจะสอนว่าเจ้าผู้ปกครองที่ฉลาดจะต้องเอาใจใส่ที่จะจำกัดเชื้อสายของราชวงศ์เดิมที่เคยปกครองอยู่ให้หมดสิ้นไป³⁷

หรือถ้าจะพิจารณาจากแง่ซึ่งดูจะเป็นที่ยอมรับกันโดยผู้รู้ทั่ว ๆ ไปว่า แก่นเรื่องของ *The Prince* คือเจ้าผู้ปกครองใหม่แล้ว³⁸ ก็ชวนให้คิดว่าอะไรกันแน่คือสิ่งที่ “ใหม่” จากทัศนะของมาคิอาเวลลี ผู้รู้ท่านหนึ่งได้สรุปว่าคุณสมบัติของเจ้าผู้ปกครองใหม่ในทัศนะของมาคิอาเวลลีมีดังต่อไปนี้คือ³⁹ (1) เจ้าผู้ปกครองใหม่ควรเป็นผู้ที่ก้าวขึ้นมาจากฐานะของคนธรรมดา ๆ เจ้าผู้ปกครองใหม่ไม่ควรมืรมรดกตกทอดมาหรือถ้ามีก็จะต้องไม่อาศัยหรือขึ้นอยู่กับมรดกตกทอดนั้น ๆ ถ้าเป็นไปได้ เขาไม่ควรจะต้องเป็นหนี้บุญคุณหรือหนี้กตัญญูทำให้เขาต้องขึ้นอยู่กับผู้อื่นหรือถ้าจะไปแล้วก็ต้องขึ้นอยู่กับโชคชะตานั่นเอง (2) เจ้าผู้ปกครองใหม่จะต้องมี “คุณธรรม” ที่จะทำให้เขาเอาชนะการที่ต้องขึ้นอยู่กับ “มรดกตกทอด” ตามความหมายที่กว้างที่สุด อันได้แก่ชนบประเพณี ธรรมเนียมและโชคชะตา “คุณธรรม” นี้จะช่วยให้เขาจัดการให้คนอื่นต้องขึ้นอยู่กับตัวเขาและ “คุณธรรม” ของตัวเขา (3) เจ้าผู้ปกครองใหม่จะต้องสร้างรากฐานด้วยตัวเองแน่นอนว่าแม่เมื่องจะ “แสวงหา” ให้ตนเอง เจ้าผู้ปกครองก็ย่อมต้องอาศัยผู้อื่นอยู่ดี แต่ประเด็นอยู่ตรงที่การรู้จักเลือกฝ่ายที่ตนสามารถควบคุมได้ มาเป็น

พวก ดังจะเห็นได้ว่าตรงนี้มาคิอาเวลลีสอนให้เจ้าผู้ปกครองอาศัยประชาชนมากกว่าพวกชนชั้นสูง เพราะการเอาใจประชาชนนั้นทำได้ง่ายกว่าเอาใจชนชั้นสูงทั้งประชาชนเองก็เลื่อมซาเกินกว่าที่จะต่อต้านเขาได้ และมีจำนวนเกินกว่าที่จะฆ่าทิ้งเสีย ในขณะที่ชนชั้นสูงจะถือว่าคนเทียบเท่ากับเจ้าผู้ปกครอง พวกนี้มีความพร้อมและสามารถที่จะต่อต้านเขา แต่จากแง่ของเจ้าผู้ปกครองแล้วพวกนี้จะมีจำนวนน้อยพอที่จะเปลี่ยนเสียใหม่ได้ (4) เจ้าผู้ปกครองใหม่จะต้องมีกองกำลังของตนเองและจะต้องไม่อาศัยกองทหารรับจ้าง หรือกองกำลังของสัมพันธมิตรและ (5) เจ้าผู้ปกครองใหม่จะต้องเป็นนายของตนเอง เขาจะต้องเอาชนะธรรมชาติของตนเอง หรือนิสัยของตนที่คิดมาแต่โดยกำเนิดให้ได้ เพราะกรรมธรรมชาติที่แน่นอนตายตัวคือการทำให้บุคคลต้องขึ้นอยู่กับโชคชะตา แต่สำหรับมาคิอาเวลลีแล้วโชคชะตาก็เปรียบเหมือนสตรีซึ่งชื่นชมชายหนุ่มผู้ก้าวร้าวยิ่งกว่าผู้ที่เชื่องช้า

จากที่กล่าวมาแล้วนี้ทั้งหมดอาจเป็นไปได้มากทีเดียวว่า ความแปลกใหม่ของ *The Prince* ส่วนหนึ่งถูกบดบังไปด้วยการใช้คำ ๆ เดิมในความหมายที่ใหม่ของมาคิอาเวลลีเอง ซึ่งสำหรับผู้อ่านที่ไม่ได้จิตใจสืบสาวให้ตลอดแล้วก็จะไม่รู้ลึกถึงความแปลกใหม่ที่มาคิอาเวลลีได้แทรกมาแต่อย่างใด ตัวอย่างที่เห็นได้ง่ายที่สุดอยู่ในบทที่ 8 ที่ซึ่งมาคิอาเวลลีกล่าวถึงอคาซอคลีสผู้ประกอบอาชญากรรมว่า “เราไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นคุณธรรมที่จะฆ่าเพื่อนพลเมือง ที่จะหักหลังมิตร ที่จะปราศจากความซื่อสัตย์ ปราศจากความสงสาร ปราศจากศาสนา...” แต่แล้วในประโยคถัดไปมาคิอาเวลลีก็พูดถึง “คุณธรรมของอคาซอคลีส” ที่ทำให้เกิดความสำเร็จทันที ด้วยเหตุนี้เองการที่จะเข้าใจมาคิอาเวลลีจึงจำเป็นที่จะต้องก้าวไปให้พ้นภาพลวงของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของภาษาอีกด้วย นอกเหนือจากการพิจารณาลำดับก่อนหลังของข้อความต่าง ๆ เราจำเป็นที่จะต้องพิจารณาด้วยว่าขณะที่ใช้คำ ๆ เดียวกันนี้ แท้จริงแล้วมาคิอาเวลลี

หันเหไปจากความเข้าใจเดิมของความหมายของคำ ๆ นั้นอย่างไรบ้าง เช่นในเรื่องของความโอ้อ้อมอารี ถ้าเราพิจารณาตามความหมายของอริสโตเติล คนที่โอ้อ้อมอารีก็คือคนที่อยู่กึ่งกลางระหว่างคนที่ตระหนี่กับคนที่สุร่ยสุร่าย คนที่โอ้อ้อมอารีตรงกันข้ามกับคนตระหนี่ตรงที่เขาชื่นชอบกับการเป็นผู้ให้ แต่เขาแตกต่างจากคนสุร่ยสุร่ายตรงที่เขาให้กับคนที่ควรให้ ด้วยจำนวนที่เหมาะสมและตามกาลเวลาที่เหมาะสม เมื่อคนที่โอ้อ้อมอารีให้อะไรแก่ใครนั้นเขามีได้กระทำเพื่อแลกกับคำยกย่องหรือความกตัญญูรู้คุณของผู้อื่น หากทำไปเพียงเพราะนั่นเป็นสิ่งที่สูงส่งที่ควรจะทำ ความโอ้อ้อมอารีเป็นการแสดงออกถึงอิสรภาพของผู้ที่ไม่ติดใจในทรัพย์สิน⁴⁰ แต่สำหรับมาคิอาเวลลีแล้วการให้ โดยตัวของมันเองแล้วไม่ใช่เป้าหมาย เพราะคนเราชอบเสียสละอะไรที่เป็นของตนเองออกไปเพื่อที่จะได้อะไรอื่นต่อไปอีก คนที่แสดงความโอ้อ้อมอารีนั้นกระทำไปมิใช่เพื่อแสดงออกถึงความเป็นอิสระและความมีเสรีภาพของตนเอง แต่เพื่อที่จะได้มีความยิ่งใหญ่และมีอำนาจเหนือผู้อื่น เมื่อคนฉลาดให้อะไรใคร เขามีได้กระทำเพราะเขาปรารถนาจะช่วยเหลือผู้อื่นหรือเป็นสัญญาณบ่งบอกถึงความพอใจหรือความสมบูรณ์ในตัวเอง แต่ให้เพื่อที่ว่าเขาจะได้ “ก้าวหน้า” ในฐานะหรือในยศตำแหน่ง ความโอ้อ้อมอารีของมนุษย์ไม่ใช่เครื่องพิสูจน์ถึงความสุขของคนๆ นั้น ในทางตรงกันข้ามความโอ้อ้อมอารีคือเครื่องพิสูจน์ถึงความทุกข์ยากหรือความจำเป็นของผู้ให้ที่จะต้องแสวงหาอะไรเพิ่มอีก⁴¹ เพราะฉะนั้นมาคิอาเวลลีจึงเห็นว่าแม้แต่เจ้าผู้ปกครองก็ไม่อาจจะเป็นผู้โอ้อ้อมอารีตามความหมายของอริสโตเติล(ซึ่งน่าจะเป็นความหมายที่ราษฎรโดยทั่วไปเข้าใจการกระทำของเจ้าผู้ปกครอง)ได้ เพราะนั่นย่อมหมายถึงการเพิ่มภาระภาษีให้แก่ราษฎรเอง เนื่องจากไม่มีใครที่อยากจะสูญเสียทรัพย์สินของตนเองไป “ความโอ้อ้อมอารี” ตามความหมายของมาคิอาเวลลีคือการไม่เรียกร้องเอาอะไรมาจากราษฎร⁴² แต่ในขณะที่เจ้าผู้ปกครองไม่อาจ

หรือไม่ควรจะเป็นคนโอ้อ้อมอารีตามความหมายดังกล่าวกับทรัพย์สินของตัวเอง เจ้าผู้ปกครองก็ควรที่จะมีชื่อเสียงว่าเป็นผู้มีความโอ้อ้อมอารีเช่นนั้น ซึ่งก็เป็นสิ่งที่กระทำได้ คือเมื่อกระทำกับทรัพย์สินของตัวเองของผู้อื่น หรือเจ้าผู้ปกครองอาจจะขยายขอบเขตของฐานะของคนออกไปด้วยการทำสงคราม โดยให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการปล้นสะดมผู้อื่น ซึ่งไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์แก่ตัวเจ้าผู้ปกครองเท่านั้น หากยังจะเป็นการสร้างชื่อเสียงหรือกิตติศัพท์ของความเป็นผู้ที่มีน้ำใจโอ้อ้อมอารีในหมู่ราษฎรของคนอีกด้วย และเมื่อพิจารณาในแง่นี้แล้วก็อาจกล่าวได้ว่าแท้จริงแล้วสิ่ง “ใหม่” ที่มาคิอาเวลลีเสนอใน *The Prince* นั้น น่าจะมีขอบเขตและลึกล้ำเกินกว่าการเป็นเพียงแค่คู่มือเจ้าผู้ปกครองธรรมดา ๆ มากนัก ดังที่ผู้รู้ท่านหนึ่งได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่าเป็นเรื่องน่าแปลกมากที่มาคิอาเวลลีให้ข้อบทที่ 16 ว่า “ว่าด้วยความโอ้อ้อมอารีและความตระหนี่ถี่เหนียว” เพราะโดยเนื้อแท้แล้วเนื้อหาของบทนี้ไม่ใช่เรื่องของความโอ้อ้อมอารีและความตระหนี่ถี่เหนียวเลย หากเราจะยึดตามอริสโตเติลว่าคนที่โอ้อ้อมอารีคือคนที่ให้ทรัพย์สินของตนเองในจำนวนที่เหมาะสมแก่คนที่สมควรจะได้รับ ปัญหาเรื่องการแจกจ่ายหรือการกระจายทรัพย์สินของราษฎรของเจ้าผู้ปกครองคนเดิมในหมู่ตนจึงไม่ใช่ปัญหาเรื่องความโอ้อ้อมอารีหรือความตระหนี่ถี่เหนียว แต่เป็นปัญหาเรื่องความยุติธรรมและความไม่ยุติธรรม⁴³

แต่ถ้าความโอ้อ้อมอารีของเจ้าผู้ปกครองจริง ๆ แล้วคือการที่จะไม่เรียกร้องเอาอะไรจากราษฎรอย่างมากมาย ความเมตตากรุณาของเจ้าผู้ปกครองจริง ๆ แล้วคือการที่จะไม่โหดร้ายทารุณต่อราษฎรบ่อยจนเกินไปนัก หรือการที่ “คุณธรรม” โดยเนื้อแท้แล้วก็คือการรู้จักผสมผสานความชั่วเข้ากับคุณธรรมตามความหมายเดิมอย่างเหมาะสม ฯลฯ แล้ว ก็เป็นเรื่องสมควรมิใช่หรือที่เราจะต้องเอาใจใส่กับสิ่งที่มาคิอาเวลลีกล่าวไว้ในบทที่ 15 (อันเป็นบทเดียวที่ไม่มี

ตัวอย่างทางประวัติศาสตร์ใด ๆ (เลย) ที่ซึ่งมาคิอาเวลลีประกาศตนและอธิบายว่าเขาได้แยกออกจากกรอบระเบียบของผู้อื่นอย่างไร เป็นการสมควรหรือไม่ที่เราจะเอาใจจริงเอาใจจ้งกับความสัมพันธ์ระหว่างกรอบระเบียบของศีลธรรมระบบใหม่กับคำสอนของมาคิอาเวลลีที่ว่า เจ้าผู้ปกครองจะต้องเรียนรู้เพื่อจะได้เป็นคนไม่ดี เพื่อให้ความสามารถดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม? เราควรจะตีความบทที่ 18 (ที่ซึ่งมาคิอาเวลลีกล่าวถึงชื่อของซีรอน มนุษย์ครึ่งสัตว์(ม้า) ซึ่งตามนิยายว่ากันว่าเป็นครูของเจ้าผู้ปกครองสมัยโบราณ และแนะนำนี่คือสัญลักษณ์ของธรรมชาติครึ่งสัตว์ครึ่งมนุษย์ที่เจ้าผู้ปกครองจะต้องมี)ว่าอย่างไร? เราควรจะเห็นด้วยกับข้อเสนอแนะของผู้รับท่านที่ว่านี่คือกลวิธีที่มาคิอาเวลลีทดแทนการเลียนแบบพระคริสต์ซึ่งเป็นทั้งพระเจ้าและมนุษย์พร้อม ๆ กันด้วยซีรอนซึ่งเป็นครึ่งสัตว์ครึ่งมนุษย์⁴⁴ หรือว่าจะถือตามผู้รู้อีกกลุ่มหนึ่งที่ถือว่า ซีรอนนั้นเป็นเพียงตัวแทนของคุณค่าของการล่าสัตว์เพื่อเตรียมทำสงครามของเจ้าผู้ปกครองธรรมดา ๆ เท่านั้น?⁴⁵

เมื่อเปรียบเทียบกับ *The Prince* แล้ว ความพยายามที่จะศึกษา *The Discourses* มีปัญหายุ่งยากกว่ามาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้ศึกษาเริ่มต้นจากข้อสมมุติฐานที่ว่า *The Prince* และ *The Discourses* มีความสัมพันธ์แบบต่อเนื่องกันในแง่เวลา แต่อาจจะแยกออกจากกันในแง่ของเนื้อหา ทั้งนี้ก็เพราะกำหนดเวลาในการเขียน *The Discourses* นั้นไม่แน่นอนเหมือนอย่าง *The Prince* ผู้รู้ส่วนหนึ่ง⁴⁶ เห็นว่ามาคิอาเวลลีเริ่มต้นเขียน *The Discourses* ก่อน แล้วจึงถูกสลัดด้วยการเขียน *The Prince* ข้ออ้างสำคัญของพวกนี้ก็คือการที่ในบทที่ 2 ของ *The Prince* มาคิอาเวลลีได้กล่าวว่า คนได้กล่าวถึงมหาชนรัฐไว้ในงานเขียนอื่นแล้ว และงานเขียนอื่นของมาคิอาเวลลีที่อาจถือได้ว่าเป็นเรื่องของมหาชนรัฐก็ไม่มีเรื่องอื่นใดที่ชัดเจนยิ่งไปกว่า *The Discourses* ส่วนผู้รู้อีกส่วนหนึ่ง⁴⁷ เห็นว่ามาคิอาเวลลีเขียน *The Discourses*

หลังจากที่ได้จบ *The Prince* ไปแล้ว แต่เมื่อเราจะมองข้ามความไม่แน่นอนในเรื่องของเวลาการเขียน *The Discourses* ไปและพยายามเริ่มต้นจากจุดที่ว่า มาคิอาเวลลีเสนอคำสอนทางการเมืองของตนในงานเขียนที่สำคัญทั้งสองนี้อย่างตัดเทียมกัน ปัญหาเรื่องความยุ่งยากในการทำความเข้าใจกับลักษณะเฉพาะของ *The Discourses* ก็ใช้ว่าจะหมดไปได้ง่าย ๆ ทั้งนี้ก็เพราะ *The Discourses* ก็เช่นเดียวกับ *The Prince* ตรงที่ไม่เคยได้มีการแก้ไขปรับปรุงสำหรับการตีพิมพ์ในขณะที่มาคิอาเวลลียังมีชีวิตอยู่เลย ลักษณะภายนอกของ *The Discourses* นั้นดูไม่มีระบบใด ๆ ทั้งสิ้น ผู้รับท่าน⁴⁸ ถึงกับกล่าวว่า *The Discourses* สะท้อนลักษณะของมาคิอาเวลลีซึ่งเป็นนักวิพากษ์วิจารณ์ ไม่ใช่ นักสร้างระบบได้ดีที่สุด เพราะงานเขียนชิ้นนี้มีลักษณะเป็นบันทึกส่วนตัวที่มาคิอาเวลลีแสดงปฏิกิริยาได้ตอบต่อประเด็นทางการเมืองต่าง ๆ ไปเรื่อย ๆ จนมองไม่เห็นความเด่นชัดของบทสรุปทั่วไปบางบทของคน และบางบทที่เขียนก็สั้นเสียจนเกือบจะไม่มีลักษณะเป็นการตีความหรือวิจารณ์งานเขียนทางประวัติศาสตร์ของลิวี แต่บางบทก็เป็นบทความยาว ๆ ที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยข้อความจากงานของลิวีมาเป็นข้ออ้างแต่อย่างใด คือเห็นได้ชัดว่ามาคิอาเวลลีไม่ได้วิพากษ์ลิวีเพื่ออธิบายประวัติศาสตร์ของโรม แต่เพื่อชี้ถึงข้อสังเกตเหตุการณ์ปัจจุบันหรือทฤษฎีทางการเมืองมากกว่า เพราะการใช้ตัวอย่างในประวัติศาสตร์ของมาคิอาเวลลีนั้นไม่มีหลักมีเกณฑ์ แต่เป็นการกระทำตามอำเภอใจ อย่างมากที่สุดที่เราอาจสรุปได้จาก *The Discourses* ก็คือว่าวิธีการศึกษาของมาคิอาเวลลีนี้นั้นมีรากฐานอยู่บนความเชื่อที่ว่ามนุษย์สามารถจะเรียนรู้จากอดีตได้ ส่วนผู้รับท่าน⁴⁹ ก็เห็นว่า *The Discourses* แสดงถึงวิธีการที่มาคิอาเวลลีโปรดปราน นั่นคือการดึงเอาข้อความจากลิวีที่ตนชอบออกมาอธิบายว่าน่าจะหมายถึงอะไร จากนั้นก็เติมเหตุการณ์ที่สอดคล้องกันในประวัติศาสตร์ร่วมสมัยเข้าไป งานเขียนของลิวีเป็นเพียง

ข้อมูลเบื้องต้นที่มาคือาเวลลีเลือกนำมาใช้ประโยชน์เท่านั้น

แต่ถ้ามาคือาเวลลีเพียงแต่อาศัยเนื้อหาหรือคัดลอกเนื้อหาบางส่วนของลิวีออกมาใช้วิพากษ์วิจารณ์เสริมต่อไปเรื่อย ๆ ก็น่าจะหมายความว่า อย่างไรก็ตามในการเขียน *The Discourses* นี้มาคือาเวลลีก็มีเจตนาธรรมหรือมีความตั้งใจที่เป็นของตัวเองอยู่บ้าง เจตนาธรรมของมาคือาเวลลีใน *The Discourses* นี้คืออะไร? ผู้รู้ส่วนมากเห็นพ้องต้องกันว่าน้ำเสียงของมาคือาเวลลีใน *The Discourses* เอนเอียงไปทางด้านมหาชนมากกว่าเจ้าผู้ปกครอง ถึงแม้ว่ามาคือาเวลลีจะมีได้ละเลยความสำคัญของบทบาทของเจ้าผู้ปกครองไปโดยสิ้นเชิง เช่นในกรณีที่มหาชนรัฐกำลังเสื่อมทรามลง เป็นต้น แต่นี่คือแนวทางที่ถูกต้องการทำความเข้าใจกับเนื้อหาของ *The Discourses* หรือ? โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเราเอาจริงเอาจังกับคำกล่าวของมาคือาเวลลีที่ว่าตนกำลังบุกเบิกแนวทางใหม่ บางทีเพื่อให้เข้าใจถึงความเข้าใจที่ถูกต้องการ อาจจะต้องเริ่มต้นที่จุดเริ่มต้นของจุดเริ่มต้น เราอาจจะต้องตั้งคำถามกับสิ่งซึ่งผู้ศึกษามาคือาเวลลีส่วนใหญ่ยอมรับมาโดยไม่มีการตั้งข้อสงสัยใด ๆ เราอาจจะต้องตั้งคำถามว่าทำไมมาคือาเวลลีถึงเลือกที่จะเอางานเขียนของลิวีมาเป็นแม่บทเพื่อวิพากษ์วิจารณ์เสริมต่อ หรือเพื่อเป็นช่องทางแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของตนในทางการเมือง?

หากพิจารณาอย่างเผิน ๆ ก็คงจะได้คำตอบว่า ในสมัยของมาคือาเวลลีนั่น ความนิยมชมชอบในธรรมเนียมและแบบปฏิบัติของสมัยโบราณเป็นสิ่งที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของศิลปวิทยาการอื่นใด แต่มีอยู่อย่างเดียวที่คนร่วมสมัยของมาคือาเวลลียังลังเลที่จะยอมรับเอาแบบปฏิบัติของผู้อื่น ในสมัยโบราณมาประยุกต์ใช้นั้นก็คือพฤติกรรมอันควรแก่การสรรเสริญในทางการเมืองที่นักประวัติศาสตร์ได้บันทึกไว้ งานเขียนของลิวีซึ่งเป็นบันทึกเรื่องราวของโรมในสมัยที่เป็นมหาชนรัฐคือเรื่องราว

ความยิ่งใหญ่ของอิตาลีในอดีตที่ทุกคนอาจยอมรับได้ และนี่ก็น่าจะเป็นเหตุผลสำคัญที่มาคือาเวลลีนำเอางานเขียนของลิวีมาใช้ เพราะมาคือาเวลลีประสงค์จะฟื้นฟูหรือสร้างสำนึกของโรมันโบราณให้เกิดขึ้น ในสมัยปัจจุบันอีก ในกรณีเช่นนี้เราคงจะพอสันนิษฐานได้ว่ามาคือาเวลลีน่าจะรู้จักกับเนื้อหาของลิวีดีพอสมควร แต่ส่วนหนึ่งของความสับสนในการศึกษา *The Discourses* อยู่ตรงที่ว่ามาคือาเวลลีแสดงข้อผิดพลาดในแง่ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ไว้ใน *The Discourses* ก่อนข้างมาก พิจารณาในแง่ที่มาคือาเวลลีเป็นนักประวัติศาสตร์ที่ไม่ได้เรื่องเลย⁵⁰ แต่ถ้ามาคือาเวลลีไม่ได้ตั้งใจจะเป็นนักประวัติศาสตร์อย่างที่เรารู้ใจเล่า? แทนที่จะจิ้นอยู่กับลำดับเรื่องก่อนหลังในงานของลิวีเพื่อโอกาสในการวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นทางการเมืองอย่างที่มักเข้าใจกัน เป็นไปได้หรือไม่ที่มาคือาเวลลีเองกลับมี“แผนการ”ในการเขียน *The Discourses* อยู่แล้วซึ่งเป็นแผนที่กำหนดวิธีการใช้ตัวเนื้อหาของงานเขียนของลิวีอีกที? เพื่อที่จะพิสูจน์ว่าข้อสมมติฐานข้างต้นเป็นไปได้หรือไม่เพียงไร เราจำเป็นที่จะต้องอ่าน *The Discourses* ในทำนองเดียวกันกับที่อ่าน *The Prince* นั่นคือการอ่านอย่างระมัดระวัง เช่นโดยปกติแล้วผู้อ่าน *The Discourses* อย่างเผิน ๆ มักจะเข้าใจไปว่ามาคือาเวลลีคงจะอ้างข้อเขียนของลิวีไว้ในทุก ๆ บทเพื่อที่ว่าตนเองจะได้มีอะไรเขียนวิพากษ์วิจารณ์ต่อไป แต่ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่าใน 11 บทแรกไม่ได้มีการอ้างหรือยกเอาข้อความใด ๆ จากลิวีมากล่าวถึงเลย การยกเอาข้อความของลิวีมาอ้างมีเพียงบทละหนึ่งครั้งใน 4 บทถัดไปเท่านั้น ส่วนที่เหลืออีก 24 บทของเล่มแรกไม่ปรากฏว่าได้มีการยกข้อความใด ๆ จากลิวีมาอ้างไว้เลย และลักษณะเช่นนี้ก็ไม่ได้ปรากฏอีกเลยในส่วนที่เหลือทั้งหมด⁵¹ ความเข้าใจที่ถูกต้องการเกี่ยวกับวิธีการของมาคือาเวลลีใน 39 บทแรกของ *The Discourses* จึงน่าจะช่วยให้เราเข้าใจความหมายของการใช้ลิวีของมาคือาเวลลีได้ดีขึ้น

เมื่อพิจารณาตอนแรกเริ่มของเล่มที่หนึ่งของ *The Discourses* นั้นเราจะพบว่ามาคิอาเวลลีเริ่มต้นจากจุดที่มาก่อนโรมโบราณเสียอีก และในการกล่าวถึงตัวอย่างอื่น ๆ ที่มาก่อนโรมันนั้น มาคิอาเวลลีก็ดูเหมือนว่าจะยึดหลักที่ว่าสิ่งที่เก่าแก่ย่อมเป็นสิ่งที่ดี และเพราะฉะนั้นสิ่งที่เก่าแก่ที่สุดก็น่าจะดีที่สุดด้วยโดยไม่ต้องมีข้อพิสูจน์อื่นใด⁵² แต่ด้วยเหตุที่โรมไม่ใช่ส่วนที่เก่าแก่ที่สุด ความประเสริฐของโรมจึงเป็นสิ่งที่จะต้องพิสูจน์ เราพบด้วยว่าในการกล่าวถึงความประเสริฐของโรมันนั้น มาคิอาเวลลีจำเป็นต้องกล่าวถึงข้อบกพร่องของโรมไว้บ้าง แต่ข้อบกพร่องดังกล่าวก็เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมีเพื่อแลกกับกรอบระเบียบที่ดี⁵³ อย่างไรก็ตามในทันทีที่ความประเสริฐของโรมได้มีการพิสูจน์(ซึ่งน่าจะสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โดยเปิดเผยของมาคิอาเวลลีที่ต้องการให้มีการเลียนแบบโรมันโบราณ) มาคิอาเวลลีก็หันมาวิพากษ์วิจารณ์โรมเสียเอง ทั้ง ๆ ที่โรมยังอยู่ในระยะที่มีได้เสื่อมทรามเสียด้วยซ้ำ ราวกับจะบอกว่าโดยเนื้อแท้แล้วสถาบันทางการเมืองของโรมโบราณนั้นไม่อาจเป็นแบบอย่างให้คนในสมัยปัจจุบันเอาอย่างได้ และในการกระทำดังกล่าวนี้เองที่มาคิอาเวลลีอ้างชื่อของลิวี่ขึ้นมา ลิวี่จึงทำหน้าที่เป็นเสมือนข้ออ้างอันทรงอำนาจของมาคิอาเวลลี งานเขียนของลิวี่กลายเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเหนือกว่ากรอบระเบียบของพวกโรมโบราณเสียอีก เพราะลิวี่ไม่ได้เป็นแค่เพียงผู้นิยมชมชอบโรมโบราณเท่านั้น แต่ลิวี่ยังเป็นผู้วิพากษ์วิจารณ์โรมอีกด้วย แต่ถ้าการเลียนแบบโรมโบราณหมายถึงการเลียนแบบโรมอย่างที่ลิวี่เข้าใจคนในสมัยปัจจุบัน ทำให้มีข้อแตกต่างอยู่อย่างมากระหว่างสิ่งที่ลิวี่สามารถจะสอนจากงานเขียนของคนในสมัยหนึ่งย่อมเป็นไปได้สำหรับคนในทุกยุคทุกสมัย แต่การที่มาคิอาเวลลีเขียน *The Discourses* สำหรับคนในสมัยปัจจุบันทำให้มีข้อแตกต่างอยู่อย่างมากระหว่างสิ่งที่ลิวี่สามารถจะสอนจากงานเขียนของคนกับสิ่งที่มาคิอาเวลลีเขียน ในประการที่สำคัญที่สุดก็

คือความจริงที่ว่าลิวี่ไม่ได้เป็นชาวคริสต์แต่เป็นพวกมิชฌาติฐิ คุณธรรมของชาวโรมันโบราณที่ลิวี่ยกย่องสรรเสริญอาจเป็นความชั่วจากสายตาของชาวคริสต์ เพราะฉะนั้นในขณะที่คนปัจจุบันสามารถเอาอย่างสถาบันทางการเมืองโบราณของโรมได้ไม่ยากนัก มาคิอาเวลลีก็ต้องพิสูจน์ด้วยว่าแท้จริงแล้วคุณธรรมของพวกโรมันโบราณคือคุณธรรมที่แท้ ส่วนคุณธรรมที่ผู้คัดค้านคุณธรรมโบราณยกย่องนั้นไม่ใช่ของจริง มาคิอาเวลลีประสพและจำต้องเอาชนะอุปสรรคพิเศษที่สำหรับลิวี่แล้วไม่ใช่ปัญหาเลย⁵⁴ แท้จริงแล้วการอ้างลิวี่ของมาคิอาเวลลีจึงน่าจะเป็นไปเพื่อถ่วงดุลกับคริสต์ศาสนามากกว่าอย่างอื่น นั่นคือในทำนองเดียวกันกับที่นักเขียนซึ่งในสมัยของซีซาร์ไม่อาจตำหนิซีซาร์ได้จึงหันไปชมเชยศัตรูของซีซาร์ มาคิอาเวลลีซึ่งตกอยู่ภายใต้อำนาจของศาสนจักรก็ต้องหันไปยกย่องศาสนาของพวกโรมันโบราณที่ยังเป็นพวกมิชฌาติฐิอยู่แทน⁵⁵

ผู้รู้ท่านหนึ่งได้ตั้งข้อสังเกตไว้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อสรุปข้างต้นว่า⁵⁶ ใน *The Prince* และ *The Discourses* มีอยู่เพียงตอนเดียวที่มาคิอาเวลลียกเอาข้อความจากพระคัมภีร์มาอ้าง ใน *Discourses* เล่มที่หนึ่ง บทที่ 26 กล่าวไว้ว่า เจ้าผู้ปกครองใหม่จะต้องทำทุกสิ่งทุกอย่างใหม่หมด เขาจะต้องนำเอายศฐาบรรดาศักดิ์ดีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ ใช้คนใหม่ ๆ ทำงาน และจะต้องทำให้คนร่ำรวยยากจนลงและทำให้คนยากจนร่ำรวยขึ้นมา อย่างเดียวกับที่กษัตริย์เดวิดแห่งอิสราเอลซึ่งเป็นบรรพบุรุษของพระคริสต์กระทำเมื่อพระองค์กลายเป็นกษัตริย์ มาคิอาเวลลีกล่าวว่าวิธีการต่าง ๆ เหล่านี้โหดร้ายทารุณและเป็นปฏิปักษ์ต่อวิถีชีวิตไม่เพียงแต่ของชาวคริสต์ แต่กับของมนุษย์ทุก ๆ คนด้วย ถ้าฟังการกล่าวเพียงแค่นี้ผู้อ่านยังอาจจะไม่รู้สึกรู้ว่ามีอะไรรุนแรงเท่าใด แต่ถ้าผู้อ่านที่รอบคอบคนใดจำได้ว่าในบทที่ 25 มาคิอาเวลลีได้กล่าวไว้ในตอนท้ายบทว่าในบทต่อไปจะกล่าวถึงสิ่งที่นักเขียนเรียกว่า “ทรราชย์” แล้ว ก็จะเห็นได้ทันทีว่า กษัตริย์เดวิดนั้น

จริง ๆ แล้วก็คือทรราช (คำ ๆ นี้ไม่ได้มีปรากฏเลยใน *The Prince* ซึ่งมังเอิญมีอยู่ทั้งหมด 26 บท และใน บทที่ 26 ของเล่มที่หนึ่งของ *The Discourses*) แต่ตาม พระคัมภีร์นั้น กษัตริย์เดวิดทำตามที่พระเจ้าบัญชา ซึ่งก็จะเพียงพอสำหรับเราที่จะสรุปเอาเองว่า มาคิอา-เวลลีคืออย่างไรกับคริสต์ศาสนา การอ้างลิวิของมาคิอา-เวลลีจึงเห็นได้ชัดว่าเป็นการทดแทนหลักการของ คริสต์ศาสนาด้วยหลักการที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ ที่เขียนโดยลิวินั่นเอง

แต่การอ้างลิวิไม่ได้หมายความว่ามาคิอาเวลลี จะยอมรับการตีความเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ของ ลิวิเสมอไป⁵⁷ ในบทที่ 39 ของเล่มที่หนึ่งของ *The Discourses* มาคิอาเวลลีสรุปบทเรียนจากการวิพากษ์ วิจัยพวกโรมันว่า การพิจารณาเรื่องราวต่าง ๆ ในอดีตอย่างรอบคอบไม่เพียงแต่จะช่วยให้เราได้มองเห็นว่าอะไรจะเกิดขึ้นกับมหาชนรัฐในอนาคตหากมิได้ มีการประยุกต์ใช้วิธีการแก้ไขที่เหมาะสมของคนใน สมัยโบราณเท่านั้น แต่ยังจะช่วยให้สามารถค้นพบวิธี แก้ไขที่เหมาะสมซึ่งคนโบราณไม่ได้ใช้หรือไม่รู้จัก อีกด้วย การที่มาคิอาเวลลีวิจารณ์ว่ากรอบระเบียบ ของการเมืองที่ดีกว่าของพวกโรมันเป็นสิ่งที่ย่ำแย่ เป็น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็ว่าเราจะต้องแสวงหากรอบระ- ระเบียบที่ใหม่อย่างแท้จริง กล่าวคือความประเสริฐ ของกรอบระเบียบของพวกโรมันเป็นผลของความ บังเอิญ ชาวโรมันค้นพบกรอบระเบียบของพวกตน โดยปฏิกิริยาโต้ตอบกับอุบัติเหตุต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และพวกเขายึดมั่นกับสิ่งเหล่านี้เพราะมีความเคารพ ในสิ่งที่ประเพณีเก่าแก่ แต่มาคิอาเวลลีคือคนแรก ที่สามารถเข้าใจจุดอ่อนและจุดแข็งของมหาชนรัฐโรมัน อย่างถ่องแท้ ต่อไปนี้สิ่งที่แต่ก่อนแต่ไรเป็นผลิต ผลของความบังเอิญหรือโชคและเพราะฉะนั้นจึงมี ข้อบกพร่องอยู่ด้วย ก็จะกลายเป็นสิ่งที่สามารถจะ สร้างขึ้นมาได้โดยเจตนา ด้วยเหตุผลนี้แหละที่มาคิอา-เวลลีอาจกล่าวได้ว่ากรอบระเบียบที่ตนสานต่อจาก ของโรมโบราณนี่คือสิ่งใหม่⁵⁸ นั่นคือในขณะที่มาคิอา-

เวลลียกเอาความชอบธรรมของสิ่งที่โบราณมาเอา ชนะเหตุผลของคนปัจจุบัน มาคิอาเวลลีก็ใช้ตัว อย่างของสมัยโบราณเพื่อคัดแปลงคำสอนโบราณไป ด้วยพร้อม ๆ กัน

อย่างไรก็ตามนอกเหนือจากการแทนที่คำสอน ของลิวิด้วยคำสอนของตนแล้ว ปัญหาที่มีอยู่ว่าเราควร จะเอาใจใส่กับวิธีการอะไรของมาคิอาเวลลีเป็นพิเศษ ใน *The Discourses* จึงจะสามารถจับจุดที่มาคิอาเวลลี พยายามจะทดแทนพระคัมภีร์ด้วยคำสอนใหม่ของตน ได้ คำตอบสำหรับกรณีนี้อยู่ที่ว่าเราจะต้องเข้าใจวิธีที่ มาคิอาเวลลีเองอ่านลิวิเสียก่อน มาคิอาเวลลีไม่เคย แดงว่ากฎเกณฑ์ในการอ่านลิวิของตนเป็นอย่างไร แต่ผู้รู้ท่านหนึ่งได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า⁵⁹ ตรงเกือบจะกึ่ง กลางพอดีของ *The Discourses* มาคิอาเวลลีพยายาม จะพิสูจน์ว่าเงินไม่ใช่ปัจจัยสำคัญในการทำสงครามที่ มักจะคิดกัน ในการนี้มาคิอาเวลลีได้อ้างความน่าเชื่อ ถือของลิวิไว้ในตอนท้ายว่า

แต่ดีดัส ลิวิ เป็นประจักษ์พยานที่แท้จริงกว่าใคร อื่นทั้งหมดสำหรับความเห็นนี้ ในที่ ๆ เขากล่าว ถึงว่า ถ้าพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชได้มาที่ อิตาลีแล้ว จะสามารถพิชิตพวกโรมันลงได้หรือไม่ นั้นเขาได้กล่าวว่ามีปัจจัยอยู่สามประการที่จำเป็น ในการทำสงคราม ทหารที่ดีเป็นจำนวนมาก แม่ทัพนายกองที่สุ่มรอบคอบ และโชคที่ดี เมื่อพิจารณาว่าพวกโรมันและพระเจ้าอเล็กซาน-เดอร์ใครจะมีสิ่งเหล่านี้เหนือกว่านั้น เขาสรุปผล ได้โดยไม่ได้อ้างถึงเรื่องของเงินเลย⁶⁰

จากทัศนะของมาคิอาเวลลีแล้ว การที่ลิวิไม่ ได้กล่าวถึงเงินไว้ในที่ ๆ เขาควรจะกล่าวถึงหากว่า เขาถือเอาเงินเป็นปัจจัยสำคัญ ทำให้ความเห็นของลิวิ ในเรื่องนี้ไม่เพียงแต่จะเป็นความเห็นที่ถูกต้องเท่านั้น หากแต่ยังทำให้ลิวิเป็น“ประจักษ์พยานที่แท้จริงที่สุด” คือ เป็นที่มาของความน่าเชื่อถือทั้งปวงอีกด้วย นั่นคือ การเพิกเฉยของลิวิมีความสำคัญยิ่งกว่าการแถลงออก มาอย่างโจ่งแจ้งเสียอีก ถ้ามาคิอาเวลลีเข้าใจลิวิ

อย่างนี้ คือถ้ามาคือเวลาแล้วที่สำคัญกับการนี้
 เฉยของผู้รู้ก็เป็นไปได้อย่างมากที่เดี๋ยว่า ส่วนที่สำคัญ
 ที่สุดใน *The Discourses* ก็คือส่วนที่มาคือเวลาแล้วไว้
 และเป็นส่วนที่ไม่อาจอธิบายได้ว่าเพราะหลงลืมไป
 เพราะวิธีที่ได้ผลที่สุดที่บุคคลอาจแสดงความไม่เห็น
 ด้วยกับความเห็นทั่ว ๆ ไป ก็คือการไม่ให้ความสนใจ
 กับความเห็นเหล่านั้นเลย⁶¹

เราได้เห็นมาบ้างแล้วว่าใน *The Prince* มาคือเวลา
 แล้วไม่ได้เอ่ยถึงคุณธรรมคุณประโยชน์ของส่วนรวม
 ข้อแตกต่างระหว่างกษัตริย์กับทรราช และสวรรค
 เลย ในกรณีนี้เป็นไปได้อย่างมากที่มาคือเวลาแล้วไม่ได้
 เอ่ยถึงสิ่งเหล่านี้ใน *The Prince* ก็เพราะเขาถือว่าเรื่อง
 ดังกล่าวไม่มีความสำคัญในบริบทของ *The Prince*
 แต่ก็มีอยู่บางเรื่องที่มาคือเวลาแล้วไม่ได้เอ่ยถึงไว้เลยทั้ง
 ใน *The Prince* และใน *The Discourses* เช่น มาคือเวลา
 แล้วไม่ได้เอ่ยถึงข้อแตกต่างระหว่างโลกนี้และโลก
 หน้า แม้ว่าเขาจะเอ่ยถึงพระเจ้าและเทพเจ้าบ่อยครั้ง
 แต่เขาไม่เคยเอ่ยถึงนรกและที่สำคัญที่สุดก็คือมาคือเวลา
 แล้วไม่ได้เอ่ยถึงวิญญาณ จากที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด
 ทำให้เราตีความไปอย่างอื่นไม่ได้นอกจากว่าการนี้
 ของมาคือเวลาแล้วก็คือการแนะนำในทางการเมืองนั้น
 เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องที่ไม่มีความสำคัญอะไรเลย แต่
 โดยที่มาคือเวลาแล้วกล่าว *The Prince* และ *The*
Discourses ต่างก็บรรจุทุกสิ่งทุกอย่างที่มาคือเวลาแล้ว
 นี้ก็ย่อมหมายความว่า การนี้เฉยของมาคือเวลาแล้วคือ
 การแนะนำสิ่งเหล่านี้ไม่มีความสำคัญใด ๆ ทั้งสิ้นไม่
 ว่าจะสำหรับทางการเมืองหรือแง่มุมอื่นใด ทัศน
 โดยทั่วไปของผู้คนในเรื่องนี้ล้วนเป็นสิ่งที่ผิดทั้งสิ้น!⁶²

กลวิธีในการเขียนอีกอย่างหนึ่งของมาคือเวลา
 ที่ปรากฏใน *The Discourses* ก็คือสิ่งที่ทำให้ผู้อ่านซึ่ง
 สนใจในข้อมูลทางประวัติศาสตร์มองว่ามาคือเวลา
 เป็นนักประวัติศาสตร์ที่เล่นนั่นเอง ในตอนท้ายสุด
 ของบทที่ 48 ของเล่มที่สามของ *The Discourses*
 มาคือเวลาแล้วกล่าวว่าสำหรับแม่ทัพที่ออกศึกนั้น การ
 กระทำที่ผิดพลาดอันยิ่งใหญ่และอย่างโจ่งแจ้งใด ๆ

ของศัตรูที่ปรากฏจะต้องตีความว่ามีกลลวงอยู่เบื้อง
 หลังเสียก่อน แต่เมื่อถึงตอนยกตัวอย่างมาอธิบาย
 ประกอบ มาคือเวลาแล้วเองกลับทำผิดพลาดอย่างไม่น่า
 เชื่อด้วยการยกกรณีที่ข้าศึกมิได้กระทำความผิดพลาดอย่าง
 ไม่น่าเชื่อขึ้นมาแทน ในทำนองเดียวกันกับที่การนี้
 เฉยของมาคือเวลาแล้วแสดงถึงการไม่เห็นด้วยกับความ
 คิดเห็นทั่ว ๆ ไปในเรื่องนั้น เจตนาจงใจให้เกิดข้อผิดพลาด
 อย่างไม่น่าเชื่อให้เกิดขึ้นก็ย่อมจะบังถึง
 เจตนาธรรมที่แท้จริงของมาคือเวลาแล้วซึ่งอยู่เบื้องหลัง
 ข้อผิดพลาดดังกล่าว เฉพาะโดยวิธีการนี้เท่านั้นที่
 ให้เราสามารถเข้าใจได้ว่าทำไมมาคือเวลาแล้วจึงมีข้อมูล
 ที่ผิด ๆ อย่างไม่น่าเชื่อมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการอ้าง
 ผิด ๆ การแถลงที่ผิด ๆ ไม่ว่าจะเกี่ยวกับเหตุการณ์
 ข้อดีบุคคล ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของผู้เขียน
 คือตัวมาคือเวลาแล้วขัดกันเอง⁶³

การใช้ตัวเลขก็เป็นเทคนิคในการเขียนอีก
 อย่างหนึ่งที่มาคือเวลาแล้วนิยมใช้มาก⁶⁴ ดังปรากฏว่า
 งานเขียนของลิวีเอง(คือสิบเล่มแรกของ *Titus Livy's*
History หรือประวัติศาสตร์ของโรมตั้งแต่แรกเริ่ม
 มาจนถึงประมาณ 292 ปีก่อนคริสต์กาล) มีอยู่ทั้ง 142
 บท *The Discourses* ก็มีจำนวนบททั้งสิ้น 142
 บท เช่นกัน ถ้าเราลึกลับคิดว่าการที่จำนวนบทของ *The*
Discourses ตรงกับจำนวนบทของงานเขียนของลิวี
 นี้คงไม่ใช่เรื่องบังเอิญ ก็ทำให้เราต้องคิดต่อไปว่า
 จำนวนบทของ *The Prince* มีความสำคัญอะไรบ้าง
 หรือไม่ *The Prince* มีอยู่ทั้งสิ้น 26 บท แต่เราไม่อาจ
 ทราบอะไรได้เกี่ยวกับความสำคัญของเลข 26 จาก
The Prince แต่เมื่อเราไปดูบทที่ 26 ใน *The Dis-*
courses เราก็คงพบว่านี่เป็นบทเดียวใน *The Dis-*
courses ที่อุทิศให้กับเรื่องของ“เจ้าผู้ปกครององค์
 ใหม่” ซึ่งเป็นแก่นเรื่องของ *The Prince* ยิ่งไปกว่านั้น
 บทที่ 26 นี้ยังเป็นบทที่ว่าด้วย“ทรราช”(ตามที่แจ้ง
 ไว้ในตอนท้ายของบทที่ 25) ในขณะที่ในบทที่ 26
 เอง มาคือเวลาแล้วกับหลีกเลี่ยงที่จะใช้คำว่า“ทรราช”
 และคำ ๆ นี้ก็ไม่ปรากฏใน *The Prince* เลยตลอดทั้ง

เล่ม บทที่ 26 ของ *The Discourses* จึงเป็นกุญแจให้เราสามารถจะเข้าใจสิ่งที่มาคิอาเวลลีไม่อาจกล่าวไว้อย่างตรงไปตรงมาใน *The Prince* นั่นเอง

การใส่ใจในกลวิธีต่าง ๆ ของมาคิอาเวลลีทั้งที่ปรากฏใน *The Prince* และ *The Discourses* จะช่วยให้เราสามารถเข้าใจมาคิอาเวลลีในแง่มุมต่าง ๆ ที่แปลกและพิสดารกว่าเดิมออกไปอย่างมากมาย เช่นการเปรียบเทียบบทที่ 11 ของ *The Prince* ที่ซึ่งมาคิอาเวลลีกล่าวถึงรัฐของศาสนาจักรกับบทที่ 11 ของ *The Discourses* ซึ่งว่าด้วยศาสนาของพวกเขาโรมันเป็นต้น แต่วิธีการเช่นว่านี้ให้ความสำคัญมากเกินไปแก่ความเฉลียวฉลาดของมาคิอาเวลลีหรือเปล่า ผู้รู้จำนวนอีกไม่น้อยเช่นกันมีความเห็นว่าคงจะเป็น

เช่นนั้น⁶⁵ ท่านเหล่านี้เกรงว่าความเฉลียวฉลาดที่เรมอบให้แก่มาคิอาเวลลี อาจจะเป็นความฉลาดของผู้ตีความเอง หรือไม่งานเขียนของมาคิอาเวลลีก็กลายเป็นงานเขียนที่ไม่มีข้อผิดพลาดที่มีได้เจตนาจะให้ผิดหรือเป็นงานเขียนที่ไม่มีใครละเลยสิ่งที่ไม่ได้ตั้งใจเลยไป สำหรับนักศึกษาวชิราวุธศาสตร์แล้ว เพื่อที่จะพิสูจน์ว่ามาคิอาเวลลี (ซึ่งไม่เคยลืมนึกว่าเป็นเพียงราษฎรคนหนึ่งที่อยู่ใต้เจ้าผู้ปกครอง แม้เมื่อขณะกำลังเขียนหนังสือให้กับมิตรที่มีได้เป็นเจ้าผู้ปกครอง และเขียนภายใต้ภาวะเงื่อนไขที่ไม่เร่งรัด) มีเจตนาธรรมเป็นอย่างไรแน่ ก็คงจะไม่มีวิธีอันใดที่ดีไปกว่าการที่จะหันมาศึกษา *The Prince* และ *The Discourses* อย่างถี่ถ้วนและจริงจังกันอีกครั้งหนึ่ง ★

เชิงอรรถ

- 1 J.R. Hale, *Machiavelli and Renaissance Italy* (Machillan, New York, 1960) p. 69
- 2 Nicolo Machiavelli, *The Prince and Other Works* (Translation, Introduction and Notes by Allan H. Gilbert, Hendricks House, Inc., New York, 1941) p.23
- 3 Herbert Butterfield, *The Statecraft of Machiavelli* (Crown-Well-Collier, New York, 1962) p. 74
- 4 Spinoza, *Political Tractate*, Ch.5, sect.7 อ้างโดย Gilbert, *op.cit.*, p.6
- 5 Allan H. Gilbert, *Machiavelli's Prince and Its Forerunners* (Duke University Press, Durham, 1938)
- 6 Garret Mattingly, "Machiavelli's *Prince* : Political Science or Political Satire?" *American Scholar* Vol. 27 (1958) pp. 482-91
- 7 Hale, *op.cit.*, pp. 114-5
- 8 สำหรับความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความหมายของคำเฉพาะเช่นนี้ ซึ่งมีปัญหามากในกรณีแปล แม้แต่เมื่อแปลจากภาษาอิตาลีเป็นภาษาอังกฤษโปรดดูส่วนที่เป็นคำนำของ Leo Paul S. de Alvarez, *Niccolo Machiavelli : The Prince* (Translation, Introduction and Notes by Leo Paul S.

- de Alvarez, University of Dallas Press, Irving, Texas, 1980)
- 9 Gilbert, *The Prince*, pp. 33-34.
- 10 *Ibid.*, p.40
- 11 *Ibid.*, p.16
- 12 *The Prince*, ch.1
- 13 *The Prince*, ch.2 ประโยคแรกและ ch.8 ประโยคแรก
- 14 Leo Strauss, *Thoughts on Machiavelli* (University of Washington Press, Seattle and London, 1958) p. 16
- 15 *Ibid.*, อ้างถึง *Discourses*.I., 55(213) II, 4 ตอนใกล้จบ, 15 และ 33 ตอนจบ
- 16 *Discourses*, I โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทที่ 16 และ II, 24 และ III, 1
- 17 *The Prince*, chs. 3,5,9,10,12,13,17,21
- 18 ดู Gilbert, *The Prince*, p. 16
- 19 Strauss, *op.cit.*, p.17
- 20 *Ibid.*, p. 21 และ โปรดดูเชิงอรรถที่ 15
- 21 *Ibid.*
- 22 *Ibid.*

- 23 *Ibid.*, p. 22
- 24 *Ibid.*, p. 23
- 25 *Prince*, ch 19, *Discourses*, I,9
- 26 Strauss, *op.cit.*, p.25
- 27 *Ibid.*, p. 26
- 28 *The Discourses*, III,35
- 29 *The Prince*, ch.6
- 30 Strauss, *op.cit.*, p.28
- 31 Hale, *op.cit.*, pp. 114-5
- 32 Niccolo Machiavelli, *The Prince* (A New Translation with an Introduction by Harvey C. Mansfield, Jr. University of Chicaco Press, Chicaco, 1985) p.ix
- 33 *The Discourses*, I,ch.2
- 34 *The Prince*, ch.2, ch.11
- 35 Grant B. Mindle, "Machiavelli's Realism" *The Review of Politics*, Vol. 47, April 1985. No.2 p. 215
- 36 *Ibid.*
- 37 *Ibid.*
- 38 Gilbert, *The Prince*, p. 11
- 39 Mansfield, *op.cit.*, pp.xv-xxi
- 40 Mindel, *op.cit.*, p. 224
- 41 *Ibid.*
- 42 Mansfield, *op.cit.*, p.xvi
- 43 Mindle, *op.cit.*, p.226
- 44 Strauss, *op.cit.*, p. 78
- 45 Neal Wood, "Introduction in Nicolo Machiavelli, *The Art of War* (Bobbs-Merill, Indianapolis, 1965) p. XLIX
- 46 จุฬาลงกรณ์ Federics Chabod, *Machiavelli and the Renaissance* Trans. by David Moore (Bowes and Bows, London. 1958) และ Roberto Ridolfi, *The Life of Niccolo Machiavelli* Trans. by Cecil Grayson (University of Chicaco Press, 1963) pp. 294-95
- 47 จุฬาลงกรณ์ Felix Gilbert, "The Structure and Composition of Machiavelli's *Discorsi*" *Journal of the History of Ideas*, Vol. 14 (1953) pp. 136-56 และ Hans Baron, "Machiavelli : The Republican Citizen and the Author of the *Prince*" *English Historical Review*. Vol. 76(1961) pp. 217-53
- 48 Hale, *op.cit.*, pp. 131-33
- 49 Gilbert, *The Prince*, p.42
- 50 L.J. Walker, *The Discourses of Niccolo Machiavelli* 2 Vols. (Routledge and Kegan Pual, London, 1950), II, pp. 311-312
- 51 Leo Strauss. "Machiavelli and Classical Literature," *Review of National Literature* St. John University Press, 1970. p. 16
- 52 *Ibid.*, p. 18
- 53 *Ibid.*, p. 20
- 54 *Ibid.*, pp. 15-16
- 55 *Ibid.*, p. 17
- 56 *Ibid.*
- Harvey Mansfield Jr., "Machiavelli's Political Science" *American Political Science Review*, Vol 75 June, 1981.
- 57 p. 295
- 58 Strauss, "Machiavelli," p. 22
- 59 Strauss, *Thoughts*, p. 30
- 60 *The Discourses*, Bk.II, ch.10
- 61 Strauss, *Thoughts*, p. 30
- 62 *Ibid.*, p. 31
- 63 *Ibid.*, pp. 35-36
- 64 *Ibid.*, p. 49
- 65 จุฬาลงกรณ์ Robert J. McShea, "Leo Strauss on Machiavelli," *Western Political Quarterly*, Vol. 16 (1963) pp. 782-797, และ J.G.A. Pocock, "Prophet and Inquisitor Or, A Church Built Upon Bayonets Cannot Stand : A Comment on Mansfield's "Strauss's Machiavelli" *Political Theory*, Vol. 3, No.4. 1985. pp. 385-401.